

ქართული!

სამეცნიერო-პოპულარული გაზეთი. №1 (26)
თბილისი, 2002 წელი
ზანი 40 თეთრი

საქართველოს ენა და კულტურის მემკვიდრეების გინეტი

საქართველოს ენა და კულტურის მემკვიდრეების გინეტი

ბუთანიელი ბერები

2

ნოსტალგიური ქართული ანბანი

ონისე ბანაძე

ნოველები

4

მურნალი «ბაბილო»

7

პოთა ძიძიგურის გახსენება

7

მერაბ კეგელიძე

გვლათის მონასტრის ნივთ-სამკაულთა შემოქმინრველნი

3

თმაძ კახიძე

ყოფისფცადნის ერთი სტრატეგის თვალსაზრისით

5

ნატა შავლაყაძე

იცოცხლე, ტაფაში ვიციტ?

6

კონკურსი

ქართულ ენასა და ლიტერატურაში

8

გვენი ისტორია

არბაანი, აოლა, ჯაჰანთი...

ბედის ირონია: საქართველოს ისტორიულ ტერიტორიას თურქები თავისად თვლიან, რუსები - თავისად, ირანელები - თავისად... არადა, ჩვენს ურცულ ისტორიულ ტერიტორიაზე დიდი კულტურის ავტორები რომ ვიყავით, მაშინ არცერთი ეს მესობელი ბუნებაში არ არსებობდა... დღეს რატომ კვლიათ მათ, რომ ჩვენ ახლა არ ვარსებობთ?

თანამედროვე სამეცნიერო ნაშრომებსა და საუნივერსიტეტო თუ სასკოლო სახელმძღვანელოებში ლინგვისტური თუ ისტორიული პრობლემების განხილვისას, არაშეუიათად, უძველესი პერიოდის საქართველოს საზღვრები თანამედროვე სიტუაციის მიხედვით მოიაზრება; ასევე, თანამედროვე ვითარების შესაბამისად განიხილება ისტორიულად არსებული ქართველური ტომების დიალექტებთან დაკავშირებული საკითხებიც. შედეგად, წყობით თუ უწყობით, არასწორად წარმოდგინება ისტორიული სინამდვილე. სამაგალითოდ მოვიყვან სამ ფაქტს, რომელთა შეპირისპირებითი ანალიზი, ამავე დროს, აღვავადგენინებს სამცხე-ჯავახეთისა და კოლა-არტაანის სავარაუდო ადგილს კოლხური ცივილიზაციის სახელით ცნობილ სამყაროში.

1. ლინგვისტურ (დიალექტოლოგიურ) დიტერმინატურაში საქართველოს ფარგლებს გარეთ არსებულ ქართველთა დიალექტებად ჩათვლილი:

მესხური კიდეები: იმერხეული, დიქანური, მაჭახლური, ტაოური;

პერსიული (ინგილოური) კიდეები: კაკური, ალიბათური;

ზანური კიდეები: ათინური, ვიჭურ-არქაბუღი, ხოვური...

ქართველთა ეს კიდეები გავრცელებულია საქართველოს ისტორიულ ტერიტორიაზე და მათი განხილვა არ შეიძლება საქართველოს ტერიტორიის გარეთ არსებულ კიდეებთან ერთად, კერძოდ, ქართული ენის ფერტილულ კოდის (ფერტილული ქართველები ცხოვრობენ შუა ირანში), ყიზლარ-მოხლოკურისა (ჩრდილო კავკასიაში მცხოვრებ ქართველთა მემკვიდრეობა) და ცენტრალურ თურქეთში მცხოვრებ ქართველ მუშაჯირთა მემკვიდრეობის გვერდით.

თანამედროვე საქართველოს სახელმწიფოს საზღვრების გათვალისწინებით საქართველოს ისტორიულ ტერიტორიაზე დღესაც არსებულ ქართველთა დიალექტებს საქართველოს ტერიტორიის გარეთ არსებულ დიალექტებთან უკიდურესად მიახლოებულ, მომავალ თაობებს წავართმევთ საქართველოს ისტორიის აქტიური ხსოვნის საშუალებას. ჩვენი აზრით, სინამდვილეს უფრო ასახავს ქართველთა კიდეების შემდგენილი კლასიფიკაცია:

სამწიგნობრო ენისგან მეტნაკლები მსგავსება-განსხვავების მიხედვით ქართველთა დიალექტები დაიყოფა ცენტრალურ, განაპირა და საქართველოს ისტორიული ტერიტორიის გარეთ არსებული კიდეებად: კერძოდ:

ცენტრალურია: კახური, ქართლური, იმერული, დესხუმური, გურული;

განაპირა კიდეები, თავის მხრივ, 6 ჯგუფად გავრთიანდება: რაჭული კიდეები მთარაჭული, ბარის რაჭული; ფხოველი მთიულურ-გუდამაქურული, მთხვეური, ხვესურული, ფშავეური, ჩადმა-თუშური აქვე შეიძლება განიხილოს წიფა-თუშური, რომელშიც შამაბტადავად წარმოდგენილი როგორც ქართველური, ასევე ვაი-

⇒ მ-2 გვ

გვენი ისტორია

გივი მატგულაშვილის ბიძანი „მუცალი“ ქართულად

გივი მარგველაშვილი - გამორჩეული ბედის, ცხოვრების, ინტელექტის, მხატვრული წარმოსახვის მქონე პიროვნება, ენათმეცნიერი, ფილოსოფოსი და მწერალი, რომელმაც თავის ბრწყინვალე, მრავალმხრივ საყურადღებო რომანი „მუცალი“ თავის დროზე გერმანულ ენაზე დაწერა და ახალ დრომდე უცნობი იყო ფართო მკითხველისთვის; ამჯერად „მუცალი“ სრულად ითარგმნა და ცალკე წიგნად გამოიცა (ნაწილებები რამდენიმე წლის წინ დაიბეჭდა ურნალ „აფრასი“).

წიგნის რედაქტორებია გია ჭუმბურიძე და მარინა ხუციშვილი.

პრეზენტაციაზე, 2001 წლის 18 დეკემბერს, გოეთეს ინსტიტუტში, სხვათაშორის, გ. რობაქიძის „ჩაკლული სულის“ მთარგმნელმა ალექსანდრე კარტოზიამ განაცხადა: „აქამდე მეგონა, რომ „მუცალის“ ქართულად თარგმნა არ შეიძლებოდა“, გულისხმობდა ტექსტის სირთულეს, მაგრამ ეს სირთულე ბრწყინვალედ დაძლია ახალგაზრდა გერმანისტმა მარინა ხუციშვილმა. მაიამ წლების შრომა შეაღწია ამ თარგმანს, იგი მთელი ძალიანსხვეით, პროფესიული კეთილხინდისიერებით „ებრძოდა“, „მუცალის“ ურთულეს ენობრივ, და არა მხოლოდ ენობრივ, პოსტმოდერნისტულ ლიტერატურულ-ფილოსოფიურ ტექსტს. წიგნის პრეზენტაციაზე ესწრებოდა რომანის ავტორიც, რომელიც გერმანიიდან საგანგებოდ ჩამოვიდა, რომანის, მისი ავტორის, თარგმანის შესახებ ისაუბრეს ვახუშტი კოტეტიშვილმა, ნაირა გულაშვილმა, თვით გივი მარგველაშვილმა და სხვებმა.

გრიგოლ რობაქიძის „ჩაკლული სულის“ შემდეგ გივი მარგველაშვილის „მუცალის“ ქართულად თარგმნა დროში უთუოდ იმერებს განსაკუთრებულ ლიტერატურულ ფაქტს - ქართველთა გერმანულენოვანმა თხზულებებმა არსებობა დაიწყეს ქართულ ლიტერატურულ სივრცეში, ცოცხალი ლიტერატურული პროცესის დაგვიანებული, მაგრამ მაინც მონაწილენი გახდნენ. მათ ერთგვარი „სააზროვნო რეტორიკ“ შექმნეს - შეცვალეს წარმოდგენები გავლელი ხანის ლიტერატურაზე, საერთოდ ქართული რომანის ფანრობრივ და ენობრივ შემადგენლობებზე. მათ ასევე ურთიერი მასშტაბით, მაგრამ სხვადასხვა ხერხით და რაკურსით წარმოაჩინეს სამშობლოდაცვლელთა ფიქრი და ნააზრევი მშობლიურ კულტურასა და მის პრობლემებზე, ამ „მეტატექსტით“ დეკოდირების ფარგლებს კიდევ უფრო ვრცელა იგი მოიცავს ქართული აზროვნებისა და ხულიერების კულტურულ-ფილოსოფიურ საკითხს „წიგნად“, ანუ ქართულ, და „გარდა“, ანუ ევროპულ მდევ-ვააზრებათა გადაცემის წარტილების ტიტალიტარაზმის რეალისსა და ზოგად სოციალურ-ზნეობრივად დამანგრეველ მტანხმს.

⇒ მ-2 გვ

ნახევრი ვინაობაში შედგება ქართული კულტურის აღიარების ძირითადი საფუძვლიანი კონცეფცია...

საქართველოს ისტორიული ტერიტორიაზე გარდა არსებული ქართველობის კოლხური ფორმისა...

2. 2001 წელს გამოქვეყნდა მერაბ ვაშაძის ვახტანგ გურგულისა და მიხეილ მაჭავაძის მიერ დაწერილი მუშაუბრა...

არქეოლოგიური გათხრები მოწმობენ, რომ ადგილი კოლხური ცივილიზაციის მნიშვნელოვანი მემკვიდრეობის არსებობას...

ფილტვრით ვერ აისხნება ქართლის იმერია უშუალოდ მონაწილეა ადგილი კოლხური ცივილიზაციისა.

ამჟამინდელი კონტექსტში არის ხაინტკერეთის ჩამოშლის კონცეფცია და თბილისის მკაცრად, რომ ისტორიულ კოლხეთის ცენტრი იყო ჭოროხის ხეობაში...

3. კოლხური არქეოლოგიური კულტურის ცნობილი მკვლევარი ბ.ნიკოლოზიძე განიხილავს რა დასავლეთ საქართველოში...

კად (ხაღია, გამოქვეყნდა არქეოლოგიის დასკვნა ექვთიმე მთაწარი, კერძოდ, გ.კლიშვილის, მ.მაჭავარიანისა და თ.გამყრელიძის მოხსენებებს).

ჩვენი აზრით, ოთხი ათასი წლის წინანდელ პერიოდში ზანურის ან სეანურის არსებობაზე ვერ ვილაპარაკებთ ბევრი მიზეზის გამო...

ა. ოთხი ათასი წლის მანძილზე არ შემონახულა მსოფლიოში ცნობილი არქეოლოგიური ძეგლები და დიდი კულტურის მქონე ენები...

ბ. აიგებსა თუ „კოლხური ცივილიზაციის“ ენის კვლევისას ლინგვისტიკა დათარიღებული ეფუძნება...

„ზანური“ ტყუილ დაქვეყნებას და ბერძნული „კოას“ სიტყვის მიმართებას III ათასწლეულის ბოლოს დადასტურებული და ბერძნული სიტყვისა და ნავარაუდები „ტყუილ“ დაქვეყნების იგივეობის დასაბუთება...

ბერძნული წყაროებში დადასტურებული ონომასტიკური მასალა: ფათისი (<ფათი), კურტიისი, სარაპანისი, ვერისის მიწა, სეანი და სხვა.

ბერძნული წყაროებში დადასტურებული ონომასტიკური მასალა: ფათისი (<ფათი), კურტიისი, სარაპანისი, ვერისის მიწა, სეანი და სხვა.

ბუნებრივი, ტომისის დიალექტური ვარიანტი წარმოქმნილია ქალაქის არსებობის პირობებში, რაც იმას ნიშნავს, რომ ზანთა და სეანთა დიალექტები...

გ. სალიტერატურო-სამწიგნობრო ქართული ენის ფონეტიკური და მორფოლოგიურ-სინტაქსური სტრუქტურა საერთოქართველოს სტრუქტურული ადგენილია, ამდენად, სამწიგნობრო ქართული, როგორც საერთოქართველოს უშუალო მემკვიდრე...

ყოველივე ზემოთქმულის გათვალისწინებით, ძველი წელთაღრიცხვის პირველი ათასწლეულში სამცხე, ჯავახეთი, კოლა და არტაანი საქართველოს სხვა ისტორიული პროვინციებთან ერთად უნდა მოეიაზროთ როგორც საერთოქართველოს ენის მქონე ცივილიზაციის - დიდი კოლხური ცივილიზაციის - ორგანო, სამხრეთ-აღმოსავლეთი ნაწილი.

პროფ. ტარიელ ფუტყაძე

შეძველი კლასიკები

„განა ახ სოფლა თქუნიანუ ახლოს, მთებში ასუიყავით, სადაც იქი გაშავა კანდელი ბინიანესი...“

თბილისის მახლობლად, მდინარე ევრეს ხეობაში დგას ამა ქვეყნის ამაოვრებას განრიდებული ყოვლადწმიდა ღვთისმშობლის შობის საფეხი „ბეთანია“...

ბეთანიელი ბერები

თო, ხევი გადყარეს მათი სხეულები, ღვთის წყალობით, ორივე ცოცხალი გადარჩა, გამოჯანმრთელებული მამა იოანე ბეთანიაში გაემართა. 1924 წელს ბეთანიის მონასტერში ბერი გიორგი (მხეიძე) მივიდა...

მონაზვნო სკოლა საქართველოში. ომის დროს, როცა მთელი ქვეყანა შიმშილობდა, მამებს თავიანთი მოყვანილი პურიც საკმარისი ჰქონდათ...

მამა გიორგი და მამა იოანე ამაღლებულ მოსაგერ ცხოვრებას ეწეოდნენ, ამასთან, ყველანაირად ცდილობდნენ დაეფარათ თავიანთი სულიერი ღვაწლი. ერთხელ თბილისელი მორწმუნე ქალები რუსეთში, ქალაქ მინერალურ წყლებში, გამგზავრებულან იქ მოსაგერე სქიმ-ილუმენ კუკასთან...

საუკუნო იყოს მათი ხსენება ღვთის წინაშე

მოსწავლეთა დასახმარებლად

შეიძლება თუ ახა მიმინოსათვის ადამიანი სიკვდილით დაესაჯათ?

„დიდოსტატის მარჯვენის“ მიხედვით უფლისწულმა ბაგრატმა ფარსხანმა სპარსი მიმინოს გადააყოლა:

„ბაგრატს მიმინო გაუნდა ავაფარსხანმა ოყნა გაუკეთა ფრინველს.“

მორჩენის ნაცვლად მოკვდა მიმინო. განრისხდა ახალგაზრდა ბატონი, დიღუგში ჩააგდეთო, მაგ „წარმართი“...

დიდხანს აწამეს ფარსხანი... ამ წამების დროს შემოაკანდავდათ, —გვიტხულობთ ნაწარმოებში.

მართალია, უფლისწულს ფარსხანი არ უყვარდა და მიხეზს ეძებდა მის მოსაკლავად, მაგრამ მიმინოს სიკვდილი რომ უბრალო ამბავი იყოს, ბაგრატის ამას საბაბად მაინც ვერ გამოიყენებდა და ფარსხანს სიკვდილით ვერ დასჯიდა.

შეიძლება თუ არა მიმინოს გამო ადამიანი დიღუგში ჩაესაგათ? ამ კითხვაზე პასუხის საბუნებრივად კ. გამსახურდიას ნოველა „ტაბუ“ მოგუხმობს. ნაწარმოების მიხედვით, „ბისკაიები მიმინოებს უმართაფდნენ დადიანებს. ახნაურობაც ამ გზით მიიღეს. მიმინო ძველ დროში ფარსხავი რამე როდი იყო. უმაღლესი უნაზირის და უდიდესი მიმინოს, მიმინოს სათხოვად მოციქულები იგზავნებოდნენ.“

კაცია ბისკაიას მარცხენაზე მჯდომ მიმინოს თვალი გადაპკრა და მიმინო ლომკაცის ხელიდან გადავარდა, შემდეგ კი ფრთა გაისწორა, გაფრინდა ეფენის ფლარუნით და გაუჩინარდა. ბისკაიამ მთელი სოფელი ფეხზე დააყენა, ამბო ქებნის შემდეგ კი ხარბდეებს ერთი თვის ვადა მისცა, რომ „მიმინო მოეკებნათ, ან შავიხიანი გაეცათ, წინააღმდეგ შემთხვევაში თავიანთი ბავშვების აკვნები აუღოთ და ნაწყვედიდან გადახვეწილიყვნენ.“

როგორც ვხედავთ, მიმინოს გაქცევისათვის მთელი სოფლის აცრა-გადახვეწაც კი ჩვეულებრივი ამბავი ყოფილა, არამცთუ ერთი ადამიანის გაშეშება, მით უმეტეს, როცა „მიმინო მორჩენის მაგივრად მოკვდა“.

(დასაწყისი პირველი გვერდი)

გივი მარგველაშვილის ტომანი „მუცალი“ დაბეჭდა

მსოფლიო ლიტერატურაში იშვიათი არ არის მხატვრული ნაწარმოებები, რომელთაც გენიალური შესავალი ფრაზები აქვთ. ტოლსტოი, მარკესი, ვონეგუტი ამ მხრივ ქრესტომათიულ მაგალითებს ქმნიან, მაგრამ „მუცალი“ დასაწყისი (საერთოდ რომანის თემა, თხრობის ტექნიკა) აბსოლუტურად გამორჩეულია სხვათაგან: „მე წიგნის პერსონაჟი ვარ. ეს იმას ნიშნავს, რომ წიგნში ვცხოვრობ და მხოლოდ წიგნის ორ ყდას შორის გამოწყვდევულ შემთხვევა არ სუბობა. ტელეფონის ნომრის ნაცვლად წიგნის გვერდის ნომერი გამაჩნია. დროდარო რომელიმე რეალური პირი ჩამომხედავს, უფრო სწორად, ჩამოგვხედავს ხოლმე,—იწყებს თხრობას რომანის მთავარი გმირი მუცალი, ყველა ქართველისთვის კარგად ცნობილი „ალუდა ქეთელაურის“ გმირი. „ალუდა ქეთელაურისა“ და „მერანის“ (მერანი რომანში ალუდას ცხენს ჰქვია) ტექსტები ქმნიან რომანის მხატვრულ ზეტყვის, რომელიც რომანისეულ „თომინოში“—თამაშის ფილოსოფიის კანონებით აგებულ სათამაშო დაფაზე უძირკვე დასაშვები ვარიანტით წარმოადგება. „თომინო“ სამი ცნებისგან შედგება—ლომინო (ანუ სათამაშო ნაფიქრები), თემა და თემა. ეს აზროვნების დაუფიქრებელი ფიქრები. აქ არიან მარად ახალი „ჩვენი“, „ძველი“ ვაჟა-ფშაველასა და ბარათაშვილის გმირები და პოეტური ნააზრები, იმ მწვერვალებზე მალა, სადაც მათ აქამდე ქართული გონი და ფანტაზია წარმოაჩენდა.

ცევაში იმ მკვლევართა მიერ, ვინც პოსტმოდერნიზმის ხანის ფილოსოფიისა და ლიტერატურის საკითხებზე მუშაობდა. სამწუხაროდ, პარადოქსია, რომ დასავლურ მწერლობაში პოსტმოდერნიზმი ხანის დადგომისთანავე საქართველოში შექმნილი იყო ბრწყინვალე პოსტმოდერნიზტი რომანი; ის კი ხელნაწერის სახით იღო „კაგებეს“ უჯრებში და გამოჩნდა მაშინ, როცა დასავლური მწერლობა პოსტ-პოსტმოდერნიზმის ხანაშია. „ხელნაწერები არ იყვიან“, ბულგაკოვის ეს ფრაზა ყველაზე მეტად მიესადაგება გ. მარგველაშვილის შემოქმედების იმ ტრაგიკულ პერიოდს, მაგრამ მეტაფიზიკურია ის, რომ „ხელნაწერები არ იყვიან“ მხოლოდ იმ მწერალთა, რომელნიც მარტოობაში, ტიტანური ძალისხმევით ქმნიან მკითხველის იმედის გარეშე. გ. მარგველაშვილი პირადად ბედისწერამ 14 წლისა მოახვედრა გერმანიიდან საქართველოში, ბერლინიდან 40-იან წლებში საბჭოთა ჩეკას მიერ მოტაცებულმა ქართველი ემიგრანტის შვილმა მხოლოდ

გივი მარგველაშვილი მუცალი

გერმანული და კლასიკური ენები იცოდა. საბჭოთა სუკის მარწუხებში მან „შინაგან ემიგრაციაში“ გაატარა ბევრი წელი. და მაინც შეძლო გენეტური ცოდნის აქტივიზაცია, „მეუღლი“ „ახალი“ სამშობლოს კულტურასთან მჭიდრო სულიერი კავშირის დამყარება. 1992 წლიდან გ. მარგველაშვილი ისევ გერმანიაში ცხოვრობს და ევროპის ერთ-ერთ ცნობილ მწერლად ითვლება, გადაუჭარბებლად შეიძლება ითქვას, რომ იგი საქართველოში გერმანულენოვანი მწერალი იყო, გერმანიაში კი, „მუცალის“ თარგმანის მეშვეობით, ცხოვრებას აგრძელებს, როგორც ქართველი მწერალი. რომანი და მისი ავტორი, საერთოდ ყველა, ვინც ეპოქის ძეგლებად მსხვერპლი აღმოჩნდა, კიდევ ერთხელ მტკივნეულად წამოსწევს წინ თანამედროვეობისთვისაც მეტად საჭირობოლო ემიგრაციის პრობლემას. ასეთი თხზულებანი (ღმერთმა ქნას!) და თანამედროვე ასეთივე „მეტატექსტები“ (სამწუხაროდ!), დიდი ალბათობით, საქართველოს

სინამდვილეში ყველაზე მოსალოდნელია, პარადოქსია—ქართული უცხოეთში, უცხოეთში ქართული, საქართველო ქართული უცხოეთის თემა, დავით გუგუშვილის დღემდე, ბევრი ისეთ საკითხს წამოჭრის, უფრო ღრმად გააზრებას რომ ითხოვს. რა შიშქონდა და შიშქვს ქართულ ემიგრაციის უცხოეთში, რა ცხოვრება თუ არაქართული ფსიქოლოგი—სულიერი ძალისხმევით „ინახავს“ ქართული კულტურა, ლიტერატურა, ისტორია მათ შემოქმედებითი იმპულსების უმართავ სამყაროში, მით უფრო მაშინ, როცა იცვლება სამყარო და სააზროვნო უნარი მარგველაშვილის „მუცალი“ ამ მხრივ უნიკალურია, იგი აქვე, სამშობლოშივე, გერმანულ ენაზე დაწერული, ეს ფაქტორიც უფროა, ხელს უწყობს „სხვა თვალთ“ დავინახოთ და შევიცნოთ „ჩვენიანის“ ბევრ ემიგრებული „ჩვენი“. ქართულთა ემიგრაციის თანამედროვე შემოქმედებითი მასშტაბებით გამოწვეულ სასოწარკვეთას ერთი ნათელი სხივი მაინც სდევს თან—საბედნიეროდ, ქართველთათვის არცერთ ეპოქაში ემიგრაციას არ ჩაუხვეია შექმნის წყურველი, უფრო მეტიც, სამშობლოცა და მისი კულტურაც რაღაც სხვა სიმბოლოდ და სიღრმესაც კი იძენდა ხოლმე, საშურ საქმედ კი ის მიგვაჩნია, დროულად მოხდეს მათი ქართული სულიერებისა და კულტურის ნაწილად ქცევა. ამ სახითაც მოხდენენ ისინი თანამედროვე პროცესებზე ზემოქმედებას. გ. მარგველაშვილის „მუცალი“ შესანიშნავად გამოსცა გამოძევებობა „დიოგენეში“, როგორც წიგნის პრეზენტაციაზე აღინიშნა, მეტად რთულ სავარაუდოდ პარობუნში „დიოგენეში“ ამ ფაქტით კიდევ ერთხელ წარმოაჩინა თავისი მისია—ემსახუროს ჭეშმარიტ ქართულ მწერლობას.

ცილა ანდელიანი

შემდეგ

საქართველოს ეკლესია-მონასტრებს შორის ნიეთ-სამკაულთა სიმღერითა და უნიკალურებით გამოჩენილი ადგილი უჭირავს ეკლესიის მონასტრებს. ამ ქონების დიდი ნაწილი შემოწირულია. შემოწირვის გრაფიკის ველათის მონასტრში სათავე დაუდო მისმა დამაარსებელმა მუჟე დაუთ ალმაშენებელმა, როცა თავის ანდერძში წერდა: „ხოლო დარჩა მონასტერი სამარხავი ჩემი და სამკაულე შეილთა ჩემთა უსრულოდ, და წარწყვა მისთვისცა გკვილი სამარადისო. აწ შეიღმან ჩემმან მუჟემან დმიტრი სრულყოფი ყოელი-თურთ საუკუნოდ ჩემთვის და მისთვის და მომავალთა ჩემთათვის, რომელნი მიმიცემიან მისგან ნურას მოაკლებს“, და იქვე „ჩემნი ლაღანი და თველ-მარგალიდნი ხახუსისა ღვთისმშობლისადა შემიწირავს“.

ვერცხლისა წონით 1 ვირ. და 81 მისხალი.“ თინათინ აბაშიძისაგან...ენქერი შეკერილი სხვადასხვა ფერის ღიბის ფარისაგან ვერცხლის ძაფით და ჯერებით წითელს სარჩულმედ.“ დედოფალ დარეჯანის დაღინის ასულისაგან...ოლარი შეკერილი და მოქარგული ვერცხლის და ოქროს ძაფით გილომედ დიდი ხელოვნურად და კარგად.“ ლარსაბ აბაშიძისაგან...ენქერი სრულიად ნაქარგი ოქრო და ვერცხლის ძაფით ძვირფასის და კარგის ხელობითა.“ იოსებ კათალიკოსისაგან...საიანმე ვერცხლისა მისის სახურავით 4 ვირ. 48 მისხალი.“ ქართლის მეფის ირაკლის ასულ ანასაგან 1763 წელს...სამი დაფარნები წითელს აგლას-მედ მოქარგული ვერცხლის ჯერებით ხავერდისა.“ ელენა ლევიძისაგან...ერთი დაფარნა ნაქარგი ოქროს და ვერცხლის ძაფის ხავერდზე, გვერდებზე არის 4 ანგლომის ხაგი ნაქარგით“. საქართველოს ეგზარქოსის მთავარეპისკოპოს ევსევსისაგან...ხაგი ყოვლადწმიდისა ღვთისმშობლისა ვერცხლით მოჭედილი.“ ნადეჟდა ბუბოვის წერეთლის ასულისაგან...ხაგი წმიდის გიორგისა ვერცხლით მოჭედილი.“ ეპისკოპოს იოანესაგან...ხაგი თორმეტი საუფლო დეხასწაულებსა ფიგარმედ დახაგული. სიერცე 12 x და 9/12 ვერსოკი.“ ბაგრატ მეფისაგან და მისი მუჟელე ელენესაგან...ჯვარი იაშმისაგან მოჭედილი ვერცხლით და მოქარგული სიერცით 7/4x 5 ვერსოკი, შემკობილი 39 ფასიანის ქვებით, ბოლოს აქვს ჩაჯინილი მუჟეტი.“ ეპისკოპოს იოანესაგან 1862 წელს...ერთი დიდი მარა 16 ფუთი და 13 ვირ“. დავით მიქელაძისაგან...მაგარა განის ვერცხლის სანაწილედ.“ იმპერატორ ალექსანდრე III 1889 წელს...ერთი ხელი წითელი სამღვდლო შესამოსელი“ მღვდელ-მონაზონ პაქოსისაგან...ერთი ხის ჯვარი მთაწმინდის ხელობისა მოჭედილი ვერცხლით.“ მღვდელ-მონაზონ პასკელიძისაგან რუსეთიდან...ერთი ხელი ხილვადი შესამოსელი ფარისა მთში სცხარა შალისა და ერთი გრაჰემედ გადასაფარებელი.“ შავი ზღვის ქარისკაცებისაგან...წმიდის გი-

ორგის ხაგი ხის რამკაში ჩაჯინილი სიერცით 7x 6 ვერსოკი“. მინისგან კალიპოსისაგან 1895 წელს...ერთი ფილონი შავის ხავერდისა“. ამიერკავკასიის რკინიგზის მუშებისაგან...სომელი უბრალოს მეგალისა“. საბინისაგან...დავით ალმაშენებლის სასალომედ გადასაფარებელი ყვითელი ფარნა“. იწირ-მონაზონ იაკობისაგან...ერთი მაცხოვრის და ერთი ღვთისმშობლის ხაგი უბრალოს ღვთისმშობლის სიერცით 2 x 11/2 ვერსოკი.“ იოანე ეპისკოპოსისაგან...ერთი დიდი ნაბჭკალი სახარება ხავერდის ყდით და მედ ბრონზის ფიხიფებით მორთული“. სიმონ მიგროპოლიგისაგან...მაგარა ვერცხლის ჯვარი“. მუჟე სოლომონ 1 1776 წელს...ბარძიმი, ფეშუმი, კამარა, კოევი ვერცხლისა 2 ვირ და 52 მისხალი, ორი მაგარა სურა და ერთი გაკევი ვერცხლისა 1 ვირენქა და 20 მისხალი, ღანგარი და შანდალი ვერცხლისა 2 ვირ. და 79 მის, ხაგი ღვთისმშობლისა სიერცით 8 x 7 ვერსოკი ფიგარმედ, რომელსა ხელი უყვრია იესო ქრისტე ვერცხლის გვირგვინებით, გარემო ხაგისა არიან მოხაგული 12 მოციქული, ხაგი წინამორბედისა სიერცით 7 x 6 ვერსოკი, მონა ვერცხლის პერანგი და გვირგვინი, ხაგი წმიდისა მარინესი სიერცით 5 x 4 ვერსოკი მოჭედილი, ხაგი მაცხოვრისა სიერცით 7 x 8 ვერსოკი ვერცხლის პერანგით და გვირგვინით დახაგულია ფიგარმე, სახარება ხელთნაწერი 1/8 ფურცლისა ვერცხლის ოქროში დაფერილ ბუღეში რომელმედაც არის გა-მოხაგულნი: ბუღის ერთი პირმედ ჯვარცმა ქრისტესი და იქით-აქით მისსა ხაგია ოთხი მხარებულნი. ეს ბუღე იქონის 91 მისხალ ვერცხლს, ამავე ბუღეში ერთად სახარებისა ლეგ ვერცხლის მქვეა“. გელათის მიგროპოლიგ იოსებისაგან...ბარძიმი ფეშუმი, კამარა, კოევი ვერცხლისა მარჩადები წონით 1 ვირ. 83 მისხალი.“ ავროდიკოს იოსებისაგან...ერთი წმიდის გიორგის წახ დასავლეთი დიდი შანდალი ფრანკის“. სიკლომ კოკელაძისაგან...ერთი ბიჭინოს ღვთისმშობლის ხაგის წახ დასავლეთი

ფრანკის შანდალი, ამასთანავე შანდალი დავით ალმაშენებლის სასალომოდ“. კონსტანტინ გიმოუარნოვისაგან...ერთი ხელი სამღვდლო და საღიაქნი შესამოსელი ყოელი სამკაული თეთრის ფარსითა“. გომსის ღვლათა მონასტრის წინამძღვარ პარასკევასაგან...სამი სამღვდლო შესამოსელი უსცხროდ წითელი, ყვითელი და მწვანე სახიანი სამივე ფარისა, ორი ხელი დიფარნა, ერთი თეთრი და მეორე მწვანე ფარნა ნაკერი“. რექტორ-არხიმანდრიტ დმიტრისაგან...ერთი ხელი დაფარნა წითელი ხავერდისა“. თეკლათის იღუმენისაგან 1899 წელს...ერთი ხელი დაფარნა ნაკერი თეთრის ფარნისა“. მღვდელ სპირიდონ წიქრიძისაგან...ვერცხლის ღვთისმშობლის ხაგი ნაწილებით სიერცით ვერსოკზე ნაკლები“. ურსკელ ანა ივანეს ასულ ვლადკოვისაგან...ერთი ხელი შესამოსელი მხაკის ფერის აგლასის ბუღისკ ვარდა, საღიაქნი სცხარა ყვითელი ფარნისა ყოელის სამკაულით. ორი რწყვილი დაფარნა, ერთი მწვანე და აგლასი წითელი ხავერდისა. ოცი არმინი აგლასი წითელი თავის სარჩულითი და ბუმბენითი. აბრეშუმის ფიჩიანი გრაჰემის საფარი. ოციის შალითა“. მღვდელ ათონის მღვდელ-მონაზონ თეოდორე ერისთავისაგან...ღვთისმშობლის, ვლადკილი მოქარგული ხაგი, ნაწილებით და ვერცხლის ჯაჭვით მოჭედილი“. ივანე სუხიშვილისაგან...ერთი დიდი გაძრის გრაჰემის გადასაფარებელი“. ფელოროვის ქალისაგან...დიდი კვლავის გრაჰემის შესამოსი, ორი ფილონი, ერთი მათი-განი სრული შესამოსელი ვარდა სცხარა ორი წყვილი დაფარნები, ერთი საღიაქნი ოლარი, ექვსი გრაჰემის და საღიაქნი გადასაფარებელი“. დავით პავრაგიონისაგან...ოქროს ჯაჭვი 53 მისხალი“. ნაგალია იხარაძისაგან...ორი წიქრი მღვდელი ხელთნაწერი... ნაქონი თავადი გრავოლ წერეთლისა“. თბილისელი ალექსანდრე ეკუპოვისაგან...ორი ხელი შესამოსელი თავისი მიფილობითი“. მღვდელ-მონაზონ თეოდორე...ერთი ხაგი ხისა ამოჭრილი, ათონის ხელით ვერცხლის ბუღეში ჯერე და მკლავსა მითი 1 ვერს და 14 x ხეიანი ერთი ვერსოკი ხის ხაგი ვერცხლის ბუღეში მრეჯილი ამავე მომს წმ. ნიკოლოზის“. ვარდა დასახლებული პიროვნებებისა მონასტრს ქვედა მთავალი „ქრისის“ შემოქმედელი, რომელმაც არ იცნა თავის ეპისკოპოსის გემუდარება.

გელათის მონასტრის ნიეთ-სამკაულთა შემომწირველნი მერაბ კეგეზაძე

პროზა

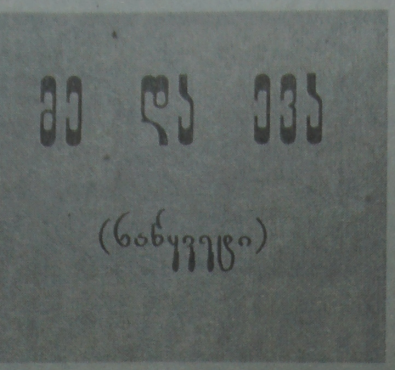
ონისა ანბილაკი

ზეარა ვეფელწულადი მორთული ქობიდან გამოვედი და ვრცელად გადაშლილ ველს გავხედე ნაკმა ძალიან აპირიალა მისწინა-სწინა ბილიკი ცხადად გამოიკვთა. რა კარგია ახლა ვრცელ წაღმა ბანაობა. ამ ხურვილმა ისე ამიტყა, აღარ შეეფრებულვარ, გზას დაკადეკი. გულწრფელად ჩვეუარე ხელის ვაწვდენაზე ჩამოკიდულ დათაფლულ მტკნარებს არც აღვინებულ ჩიტების გუნდს ვაქცევდი ყურადღებას. ეს რუბი ლოდი თითქოს აქ არ იდო. აქ ლოდი ყოფილა ჩაწილილი. თავი მაღლა ასწია და პირი დააბრინა. ლოკები გამოაჩინა-ზოგჯერ ზედ წაქაურტებს ვუშენ და ისიც თამაშით შეტანება.

მორევში პირდაპირ გადაშვებას რა გემო აქვს, ზემოდან მოვუვლი და ზავის საფენებისაგან გაღუნულულებული კალაპოტით შევსრიალდები, ერთიანად ვიფუთები წყლის მოქნილ და დამყოლ სახვეში. მერე ფსკერზე ვეშვები, იქ ვერადი კენჭებით ნაირგვარი სახეები გამოშვავს, ჩემი ნამუშავენი ძალიან მომწონს, მაგრამ ბოლოს ვხედავ, რომ სულ სხვაგვარადაც შეიძლება, აეურ-დაეურე ხოლმე. ამასობაში წყალი შემკვრივდება. ზემოთკენ მიბიძვებს, მეც ვემორჩილები, მაგრამ ვინ გაცლის ამოსვლას. ილღიაში თევზი მიბურება და ისე მიღიბინებს, პირს რომ ვაღებდე, გულიანად ვიზარხარებდი. მას სხვები მოჰყვებიან, ანცომენ, მალაყებს გადადიან. ვეულებს უნდა რითიმე გამოიჩინეს, თავი დამახსოვოს, მეც ვცდილობ, მაგრამ ბოლომდე ვერასოდეს ვახერხებ, თანაც წყალი უკვე ვუშტად მეზიდება ნაპირისკენ, იქიდან კი ათასგვარი ფორმისა და შეფერილობის თვალის მიმზერს. გამოირჩევა ვეება შავი სპილო. მგონი მორევში შემოსულა უნდოდა, მაგრამ შებრუნდა, ამაღლას შეუძაზა და გაღმა ნაპირისკენ გაემართნენ. თავს უხერხულად ვგრძობ. შავი გოლიათი ჩემი მეგობარია და დაუღალავადც დამატარებს, რაღას მერიდება? აი, ვეასთან კი უფრო თამაშობს, თუმცა ის თუთოთრევი აიყოლიებს ხოლმე. ნეტავი ვეა აქ ყოფილიყო. ეს ერთი ხანია თვლივ არ მომიკრავს. კარგად არც მახსოვს, რაზე შევლაპარაკდით. მოულოდნელად ამიღვივდა და მომახალა: ბრიყ

ვულად თვითკმაყოფილი, თავდაჯერებული ხარო, თავი ვაიძულე, ხმა არ ამოძელო, თუმცა ბრაზი ისე მომერია, ვერ უზარმაზარ ხეს ვეჯავგურე, მერე კი დიდი ლოდი ავიღე და მკერდზე ვიბაგუნე.

- როგორ გამაკვირვე შენი ძალოვნობით, რამეში იყენებდე მაინც. აბა, შენზე ღონიერი ვინმე შეეხვედეს, ხელად დაგამარცხებდა. როდის-როდის თავადვე მოიგუ-

ნება, გვერდით მომიჯდა და თავი მომაყრდნო.

- რა დაბლვერილი იყურები, ძალებზე გაწყენინე? კარგი, ასე იჯექი, მე კი შენს ირგვლივ ვიცეკვებ.

დამავიწყდა შეთქვა, რომ ერთადერთი „გადაკარგვისას“ წეროების გუნდს აპყოლია, მათი მოძრაობები შეისწავლა და მშვენივრადაც გამოუღდის, ხელებგაშლილი დაქპრის, თავბრუდამხვევად ტრიალებს, ლამის მართლა აფრინდეს.

- უპ, დავიცალე, მოდი, ხელი მომხვიე, ვიფთო ამგვარად, აღარასოდეს ვიჩხუბოთ, კარგი?

მართლაც ასე ვართ დიდიხანია, ძალიან დიდხანს, ნეტა რამდენ ხანს? უტბად ფრთების მსუბუქი შრიალი მოგვესმა და ავიხდეთ. აღმოსავლეთიდან ანგელოზი მოფრინავდა გამაღებით, თუმცა ჩვენს დანახვაზე შეჩერდა და ინტერესით (ევა მიმტკიცებდა-შურიით) ჩამოგვაცქერდა, მერე კი ისევ წინ გაიჭრა.

- მეტიჩარა! - მიამახა ევამ. რომ მომიბრუნდა, თვალზე ცრემლი უბრწყინავდა. რაა ეს დაუსრულებელი ქროლვა, ერთს არ ჩამოჯდებიან, რა ისეთი უგუნურები გენახეს, რომ ჩვენთან სიტყვის დამფრაც არ სურთ და ქედმაღლურად დაგვეყურებენ.

ვიწყებ საპირისპიროს მტკიცებას, მომყავს სათანადო მაგალითები, თანაც ვგრძნობ, კვლავ უსიამოვნება მეღის, იქნებ ველად გაჭრაც კი, მაგრამ, ჩემდა გასაკვირად, ვხედავ,

რომ წარბგახსნილი შემომღიმის.

- ოჰ, კარგი, როგორც არის, მაინც სულ შენ ხარ მართალი და... იცი, ერთი სათხოვარი მაქვს თუ არ გამაწილებ.

- რაა ასეთი, ძვირფასო?-მეც კუტკები.

- გახსოვს, ერთხელ ის მაღალი მთა რომ გადავიარეთ, მერე მეორე, მოკლედ, რამდენიმე მთა და ვაკეზე გავედით.

- პო, როგორ არა, მერე? წამოღვა, თმა უკან გადაიყარა და მეოცნებე ხმით განაგრძო.

- ო, რა ადგილები იყო, რა სილამაზე. შუქი თვალს ისე გვეჭრიდა, ერთმანეთს ძლივს ვხედავდით. შენ შეკრიბ... არა, არა, მე გთხოვ, დავბრუნდეთ-მეთქი.

- კი მაგრამ, რაღად ვინდა ამის მოგონება?

- თურმე სულ ცოტაც და ის მშვენიერი ბაღი გამოჩნდებოდა, მერე რა ხეები მდგარა, რა ნაყოფით, ხომ შეიძლება, შეგხედოთ მაინც... რა დაგეპართა, რა საზე გაქვს?

- სულ სხვა რამეზე ვფიქრობდი და ისე გამიტაცა... რაღაც უნდა განვეო, ძალზე დაგაინტერესებს.

- ასეც ვიცოდი, როდის იყო ჩემს თხოვნას ყურს უგდებდი, მაგრამ არა უშავს...

- რას აჩემებ, ადამიანო, უცდილობ გავიღიმო - მაინცდამაინც ვინდა იმსიმაღლე ხეებზე ვიბლოტიკალო და კისერი მოვიტყეხო?

- კარგი ერთი, როდინდან ვახდი ასეთი ფრთხილი, კლდეებიდან ხომ კარგად ხტები და ფრჩხილიც არ გამკაწრიაო, თავმოშწონებო.

- მაშინ მოკლედ გეტყვი, ჩვენ არაფერი გვაკლია და არც მიყვარს უსავნო ლაპარაკი და ახირებანი.

ეტყობა, ნათქვამის კილომ გასჭრა, სევდიანი ღიმილით შემომხედა, შუბლით შეტყუებული მუხლისთავეს დაეყრდნო და გაირინდა. არ მინდა ასე იყოს, ირმებით ჯირითი ხომ არ შევთავაზო? თუმცა, დაცა,

რა უცხო რამ მაქვს მოსაყოლი, ჩემი ახალი ზმანება. ამგვარი რამეები ძალიან უყვარს, ახლაც უკეთ ვაფიგონებო; ახლოს მორჩნდა.

- მაშ ასე, ვიწყებ... შენ კი თვალდახუჭულმა მისმინე და ეცადე წარმოიდგინო. აქედან შორს, სულ სხვა ადგილზე ვიყავი, გორის ფერდს ვეკიდე და პურსა ვმკიდი, უსაშველოდ ცხელოდა, მაგრამ მაინც გულმოდგინედ ვმუშაობდი...

აქ ვხედავ, რომ ჩემს მონაყოლში უამრავი რამაა ბუნდოვანი, ვაურკვეველი, ამიტომაც ვუფრებები, ვცდილობ აუფხსნა. კიდევ კარგი, ყველაფერი მხსომებია. მერე, ჩემივე ნაამბობით გატაცებული, უკვე თავდავიწყებით განვაგრძობ, თავისით მოედინება ახალაბალი სიტყვები, გამოთქმები, ვხედავ ცოცხალ სურათებს... ევას მკვეთრი შეძახილი მაფხინზლებს. ვხედავ, ფეხზე წამოჭრილა, ხელები მკერდზე მოუჭურია და აღელვებული თვალებით შემომცქერის.

ეს კი აღარ მომწონს, რაღაც უსიამო განცდა მეუფლება, რის გასაქარწყლებლადაც ვასიდად ვიცინი, უდარდელ იერს ვიღებ და ირმებზე ჯირითით მოგვრილ სიამოვნებას ვუბრუნებ.

- მერე, მერე? განაგრძე, რა დროს ირმები.

- ერთი შენც, ნეტა, ამ სიზმრებს თუ რამე დაეუჯერება, რა აბლაუბა იყო მაინც, რამდენი ვინმე და ყველა ერთმანეთს ეჩხირებოდა... რამხელა ტვირთი გეკიდა, რომ მახსენდება, ახლაც მეცინება, პი, პი, თმაც კი შევთეთრებოდა.

- როგორები იყვნენ? კიდევ რას ვაკეთებდით?

- იცი, ძვირფასო, მოსაყოლიც აღარაფერი მაქვს... რაღაც უთავბოლო, გაუთავებელი ჯახირი და წვალება, არა, გაფიქრებაც სისულელეა...

- ძალით ამოგაძრო ყოველი სიტყვა?

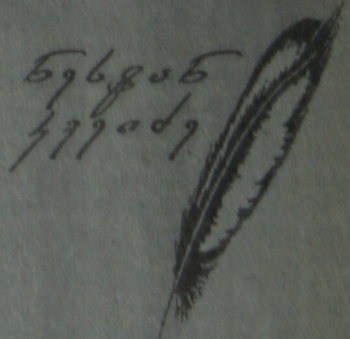
- კარგი, ქვასავით მიმიღე ვესვრი - მთელი იმ დავიდარაბის გვირგვინი, ენით უთქმელი რამ, ბოლო საფეხური.

- როგორ ბოლო? უი, რა საინტერესოა... კარგი, აღარაფერს გკითხავ, ისედაც დაგალაღე, ცოტას ვაფიგონებ... არა, კი არ გემდური, უბრალოდ, მარტო მინდა დაერჩე...

პოეზია

ქართული ანბანი

ერთ წიგნში შეკრებილია ქართული ანბანი. მასში მოთხრობილია ქვეყნის ამბავი. აქვეა ია და აქვეა ზეჰელა; ვის სწავლა სწუროდა, ცეკვა თუ ემდურა. რომელი ჩიტი რჩება მამულში. ლხანი და ჭირი, რაც გვქონდა წარსულში. მისით ისწავლით სამშობლოს სიყვარულს. როგორ მოეფერო მოუვანის სულს და გულს. რა აღარდებდათ მეფეებს სოფლად... რატომ ვრჩებოდით ვაივებთ კიდევ ბუვრს. წლის უველა დროში მისით იცნოვრებთ... მიხედვებით რა არის სიკვდილ-სიცოცხლე. ამისთვის შეკრებილა ქართული ანბანი. ამ წიგნში მოთხრობილია ქვეყნის ამბავი.

პაგარა ქალაქის ავტოსადგურზე შევეჩრდი. -შესვენება ათი წუთი- ვადმოვევიდო მძღოლმა. უფრული ამინდი იყო. არც სიყვ, არც სიცივე. სადგურის შერთბის წინ, ქუჩისპირას ვამართულ დახლებზე უამრავი რამ ვამოყფინათ. ძლივს ჩანდა აქეთ-იქედან ამომდგარ ზონბა ქალებში ჩამაღული გაწრიპული ვოჯონა. ირინაბ ამოგვხედა ხავერდოვანი თვალებით და უმაღ ჩახარა თავი. მისი ყურადღება ვერავინ მაიპყრო. მოგვადეგა გაღახში ამის-ვრილი, დახჯდრეული ავტობუსი, სულ რამდენიმე მეტაფრის მოიყვანა, მათ მონის აწიწილი, მუქათვლი-

ანი ბიჭი. ბიჭმაც ჩაათვალე-რა გამოუფინილი საქონელი და ის იყო ვაცლას აპირებდა, რომ უკბად ღამის შესება, აპილპილდა, რამდენჯერმე მოიხსნა და ვაიკეთა სათვალე, თმა ვადა-ისწორა, მერედა მიუახლოვდა დახლს და მოწყვეტით ამოსი-რილა.

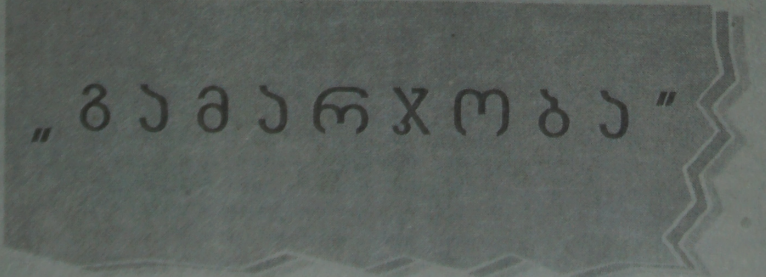
- გამარჯობა. ვოჯონა მონქსელივით შეჩიერდა.

ეს უბრალო შემთხვევა სწორედ იმ „გამარჯობამ“ გამახსენა, უცნაურმა, ათასგვარი ელფერით შემავებულმა.

„გამარჯობა, ჩემო საყვარელო, ნუთუ თვალი არ მაგყვებს, ეს მართლა შენა ხარ, მართლა დაბრუნდი? რაგომ არ ჩანდი ამდენ ხანს? რამდენს ვეხეტებოდი აქ, როგორ გეძებდი, კი მაგრამ, სად იყავი? იქნებ გული გავიცივდა იქ-

ნებ სხვას გაპყევი კიდევ. არა, ასე როგორ გამწირავდა ბედი. მე ხომ სულ ვგრძნობდი, რომ გნახავდი. თუმცა შენი ამბავი ვერავინ მითხრა, იმედი წუთითაც არ დამიკარგავს. ღამის, თავი მძულდა, რადგან მაშინ ვამბეღაობამ მიმგყუნა, ვერაფერი გითხარი, ახლა კი, რაკილა ვიპოვე...“

საყვირის მკვეთრი, მომთხონი ხმა, მგონი, დროულიც ხომ შეიძლებოდა, რაღაც შეცვლილიყო, ვაკვირვებით თავაწულ გოგოს ისეთი რამ ეთქვა, წყალგადასხმული ნაკვერჩხლებივით ჩამქრალიყო ჩემი მოსაზრებანი, ერთბაშად დაკარგულიყო იმ „გამარჯობის“ ფერადოვნება.

ვეფხისტყაოსნის დასაწყისის პირველი ორი სტროფი ღმერთისადმი მიძღვნილი, სადაც ღმერთისა და სამყაროსადმი ავტორის შეხედულებები გადმოცემული. მე მინდა ვეფხისტყაოსნის მეორე სტროფის შესახებ ჩემი საკუთარი ვინის მიერ დანახული რუსთაველის „იღუმალი არსობის არსის“ შესახებ ვაუქმებო მკითხველს, რადგან ფორდოუსი ბრძანებდა: „რამეთუ გონი იმას ურჩევს სიგვეას და სახელს, რაიც მის მიერ იხილვების, ოდენ მას ამხელს“.

აი, ეს მეორე სტროფი ვეფხისტყაოსნისა, რომელიც ჩემი ვინის იღუმალი ხილვის ობიექტს წარმოადგენს: „ჰე, ღმერთო ერთო, შენ შეპქმენ სახე ყოვლისა განისა, შენ დამიფარე, ძლევა მეც დათრგუნვად მე საგანისა, მომეც მიჯნურთა სურვილი, სიკვიდმდე გასაგანისა, ცოდვთა შემსუბუქება, შენ თანა წასაგანისა“.

აღნიშნულ სტროფში რუსთაველი ძირითადად ოთხ პრობლემას ეხება, ესენია: „სახე ყოვლისა განისა“, „დათრგუნვად მე საგანისა“, „სიკვიდმდე გასაგანისა“, „შენ თანა წასაგანისა“. განვიხილოთ აღნიშნული პრობლემები ცალ-ცალკე.

1. „სახე ყოვლისა განისა“
აღნიშნული სტროფის პირველ სტროქონში ავტორი ღმერთს მიმართავს: „ჰე ღმერთო ერთო, შენ შეპქმენ სახე ყოვლისა განისა“. ისმება კითხვა, რა „სახეზე“ და „განზე“ საუბარია? აქ გაიჭმულია პასუხი ფილოსოფიისა და თეოლოგიისათვის ერთ-ერთ ურთულეს კითხვაზე, თუ რას ქმნის ყოვლის შემქმნელ სამყაროს შემოქმედი ერთადერთი ღმერთი? შოთას აზრით, ღმერთი არის მარადიული მაგერიალურ სამყაროსათვის, ანუ სამყაროს „განისათვის“ მარადიულად სახის შემქმნელი, რადგან ამ „სახის“ გარეშე სამყარო არ იქნებოდა უთვალავი ფერით შემკული ულაშაშვი არსება, ანუ კოსმოსი (კოსმოსი ბერძნული სიტყვაა და ნიშნავს ლამაზსა და პარმონიულს).

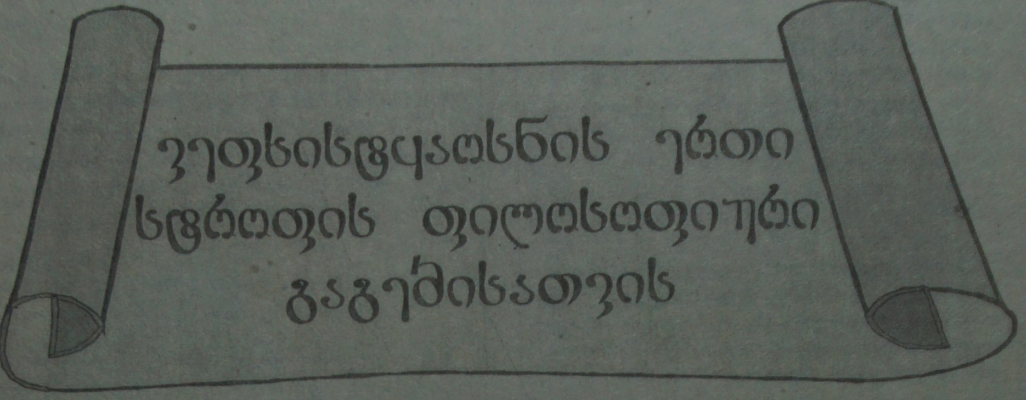
რუსთაველი სულსა და მაგერიას კი არ თიშავს ერთმანეთისაგან, არამედ პათ ერთიანობაში განიხილავს, რადგან მისი სამყაროსული არსნი სულით არის გარემოცული. ამას ადასტურებს პოემის პირველი სტროფი, სადაც იგი წერს: „რომელმან შექმნა სამყარო ძალითა მით ძლიერითა, გეგარდმო არსნი სულითა ყვანა ზეყით მონაბერითა“. შოთას ის აზრი, რომ სამყაროს ყოველი არსი სულით არის გარემოცული თანამედროვე კვანტურმა ფიზიკამ დაადასტურა, როცა ლეპტონები აღმოაჩინა, რომლითაც გარემოცულია სამყაროს მიერნი არსნი, ანუ სამყაროს „განის“ ყოველი „სახე“. ეს ლეპტონები სხვა არაფერია, თუ არა სამყაროს სული და ეს სახე და „სული“ განუყოფელია ერთმანეთისაგან.

შეიძლება მკითხველი შემოგვეღაოს, რომ რუსთაველი ღმერთს აცხადებს არა მარტო „სახის“, არამედ „განის“ შემქმნელადაც, რადგან იგი წერს: „რომელმან შექმნა სამყარო“. რუსთაველითან სამყარო უნდა გაიფიქროთ ორ განზომილებაში: ერთი, როგორც უსასრულო და „უსახო“ მაგერია, რომელიც მარადიულად დაუცველია დროში, მეორე — „სახიანი“ მაგერია, რომელიც ცვალებადია დროში, იქმნება და ისპობა. ეს პროცესიც მარადიულია დროში ღმერთთან ერთად; რუსთაველის „ერთი ღმერთი“ მხოლოდ ამ მეორე სამყაროს შემქმნელია, ეს სამყარო თანამედროვე ასტროფიზიკოსთა მიერ ხილული ცვალებადი სამყაროა.

ამრიგად, შოთას აზრით, ღმერთს სამყაროს „განი“, ანუ მაგერია კი არ

შეუქმნია, რადგან იგი მარადიულია ღმერთთან ერთად, არამედ მან მხოლოდ „სახე“ მისცა მას.

„ღმერთისათვის სამყაროს შექმნა ეს არის „განისათვის“, ანუ უსახო მაგერიისათვის, „სახის“ მიცემა. ამ „სახის“ შექმნით იგი ქმნის უთვალავი ფერითა და სახით განწყობილ მთელ სამყაროს. ღმერთი მაგერიისაგან ქმნის გეოლოგიურ, ბიოლოგიურ, ბოლოლოგიურ, ანთროპოლოგიურ და კოსმოლოგიურ „სახეებს“, „სახე“ არის მათი განმასხვავებელი ნიშანი, ხოლო „განი“ ყველას

ერთიანი აქვს, რომელიც ატომებისაგან შედგება და რომელსაც „სახე“ არ გააჩნია. თვით ბიოლოგიაში და ზოოლოგიაში არსებული ცნებები „მცენარეთა სახეობები“ და „ცხოველთა სახეობები“, როგორც ვხედავთ, „სახესთანა“ დაკავშირებული და ამ განსხვავებული „სახის“ მიხედვით არჩევენ ერთმანეთისაგან მცენარეთა და ცხოველთა სახეობებს. მაგერიისაგან, ანუ „განისაგან“, შექმნილი თავისი საკუთარი სახე გააჩნია კოსმოსურ არსებებსაც. მაგალითად, ჩვენს ღმერთსა, შვეს, შვის დანარჩენ 8 პლანეტას, ჩვენს გალაქტიკას, 50 მილიარდამდე სხვა გალაქტიკას და მეგაგალაქტიკებს. ყველა მათი სახე ერთმანეთისაგან განსხვავებული და ცვალებადია, რადგან ისინი ღმერთის მიერ შექმნილ ორად გაყოფისა და დაბადებაგადაცემის მონაცვლეობის მარადიულ კანონს ემორჩილებიან. დროში მარადიული მხოლოდ მაგერია, ღმერთი და მის მიერ შექმნილი სამყაროს მართვის კანონებია, აი, რა არის რუსთაველისათვის „სახე“ „განი“ და სამყაროს „სახის“ შემოქმედი ღმერთი.

2. „დათრგუნვად მე საგანისა“
აღნიშნული სტროფის მეორე სტროქონში რუსთაველი ღმერთს ევედრება: „შენ დამიფარე, ძლევა მეც დათრგუნვად მე საგანისა“. აქ ავტორი ეხება რელიგიისა და ეთიკის ერთ-ერთ ურთულეს პრობლემას, ეს არის სიკეთე-ბოროტების ურთიერთმიმართების საკითხი. კერძოდ, კაცობრიობის აზროვნების ისტორიაში არ არსებობს ცალსახად ერთმნიშვნელოვანი შეხედულება ბოროტებასთან ბრძოლის საკითხში. ამ პრობლემასთან დაკავშირებით, ძირითადად, ორად არის გაყოფილი კაცობრიობის აზრი. ერთნი აცხადებენ, რომ ბოროტება ძალით, ანუ იგივე ბოროტებით, უნდა დაითრგუნოს, მეორენი ფიქრობენ, რომ ბოროტება სიკეთით, სიყვარულით და პატივით უნდა დაითრგუნოს.

ამ საკითხზე, რომ ორადაა აზრი გაყოფილი ამის დამადასტურებლად მსოფლიო რომ არ შეეაწუხოთ, მარტო ქართული მწერლობის მაგალითები გვეყოფა. კონკრეტული ჩადრმავეების გარეშე, ზოგადად რომ გადავავლოთ თვალი ქართულ მწერლობას, შევნიშნავთ, რომ ბოროტების სიკეთით დათრგუნვის მომხრეა დავით გურამიშვილი, სულხან-საბა ორბელიანი და ილია ჭავჭავაძე ილია ყოველგვარი მიკიბ-მოკიბვის გარეშე პირდაპირ აცხადებს, რომ „კეთილი ფარად უფარე შენზე ბოროტის მდომსაო, სიკეთის წყაროს ასმევე ცოდვის გუბეში მდგომსაო“.

ახლა გადავხედოთ რას ფიქრობს მეორე ნაწილი ქართული მწერლობისა. იგივე ზედაპირულად თვალის გადავლებით ჩანს, რომ ბოროტების ძალით ანუ ბოროტებით, დათრგუნვის მომხრეა რუსთაველი, ვაჟა-ფშაველა და ჭავჭავაძე ამირეჯიბი.

ვაჟა-ფშაველა ბევრს ფიქრობდა ამ საკითხზე და ბოლოს ბოროტების ძალით დათრგუნვის მხარე დაიჭირა, მარტო ერთ მაგალითს მოვიყვანოთ მისი ნააზრევებიდან. ვაჟას აქვს ერთი ბრწყინვალე პოემა „სვინდისი“, რომელსაც ვაჟას

მკვლევარები ნაკლებ ყურადღებას აქცევენ, არადა, იგი მის პოემებს შორის ერთ-ერთი უპირველესთაგანია, რადგან იგი პასუხს სცემს ურთულეს ზოგადსაკაცობრიო პრობლემას. პოემის მოკლე შინაარსი ასეთია: სვინდისი, როგორც აღამიანში ჩადებული სიკეთე, აუჯანყდა ღმერთს და ეუბნება, რომ აღამიანებმა გამომაძევეს თავიანთი გულებიდან, ჩემს მაგივრად ბოროტება ჩაასახლეს, ეღამიწამე აღარ დამეღმომება და წამიყვანე შენთან ცაშიო, ღმერთი უარმეა, ასე გრძელდება დავა მათ შორის. ბოლოს გაჯიუტებულ ღმერთს, რომელსაც არ უნდა აღამიანები დაგოვოს სინდისის გარეშე, სინდისი მიმართავს: „ჰოი, უფალო, მიშველე, ვკვდები! ვეღარ სვრის, ღმერთო, ჩემი მხნობა, სხვა ხალხი გაჩნდა და სხვა მხნობა, განა არ უწყი, რისთვისა მგანჯავ, მარგალიგ სიგყვებს ვისთვისა მხარჯავ?“ სასიკვდილოდ განწირული სვინდისის ეს სიტყვები როცა მოესმა ღმერთს — „მამინ ვანსა წყრომა ციდანა, ვით ანაფეთქი ნაღმი კლდიდანა“. ღმერთი ციდან ეუბნება სვინდისს, რომ შენი წაყვანა — „არ შეიძლება! ვიბრძანებ კვალად განასაქტაკო ქვეყანა ძალად, დააღვე თავე ამოწვდილ ხმალად“. აი, აქ ჩანს ვაჟას შეხედულება აღნიშნული პრობლემების შესახებ, რომ სიკეთე ძალით, ანუ აწოწვილი ხმლით, უნდა დააღვეს ბოროტებას თავზე, რათა განვასაქტაკოთ ქვეყანა ძალით.

ჭაბუკ და მისი დათა თუთაშნია თავს იმტყუვენ იმაზე ფიქრით, დაუპირისპირდნენ თუ არა ძალით ბოროტებას და დიდი ფიქრისა და განჯვის შემდეგ ძალის მხარეზე დადგებიან.

რუსთაველიც ხომ პირდაპირ შესთხოვს ღმერთს, რომ დამიფარე ბოროტებისაგან და მომეცი ძალა იმისა, რომ შემეძლოს „დათრგუნვა მე საგანისა“. ამ სიტყვების დასტურია ის, რომ მთელ პოემაში ვეფხისტყაოსნის გმირები სხალამოწვილი იბრძვიან საგანის, ანუ ბოროტების, დასათრგუნვად.

3. „სიკვიდმდე გასაგანისა“
სიკვიდმდე გასაგან სათხოვართა შორის რუსთაველმა სიყვარული აირჩია და ღმერთს შეევედრა: „მომეცი მიჯნურთა სურვილი სიკვიდმდე გასაგანისა“. ისმება კითხვა-პლაცონის ფილოსოფიაზე აღმრდილმა რუსთაველმა რატომ არ შესთხოვა ღმერთს „მომეცი სიკეთის სურვილი სიკვიდმდე გასაგანისაო“ როცა პლაცონი თავის იდეათა სამყაროში ყველაზე მაღლა სიკეთის იდეას აყენებს. რუსთაველმა პლაცონისაგან განსხვავებით სიყვარულის იდეა სიკეთის იდეაზე მაღლა დააყენა და სამარ-

თლიანადაც, რადგან დირებულებითი შკალაზე სიყვარული ყველაზე მაღლა დგას, იგი ყველა სხვა დირებულებითი საფუძველია და, მათ შორის, სიკეთისაც.

კორინთელთა მიმართ გაგზავნილ პირველ წერილში პავლე მოციქული განიხილავს აღამიანის ნიჭიერების საკითხს და აღნიშნავს, რომ აღამიანებს სხვადასხვა რამის ნიჭი დაბეჭება, ზოგს — სასწაულმოქმედების, ზოგს — წინასწარმეტყველების, ზოგს — სულების გარჩევის, ზოგს — ვნების შესწავლის და სხვა. მაგრამ, რაც არ უნდა ნიჭიერი იყოს აღამიანი, ყველა ნიჭზე მაღლა მაინც სიყვარულის ნიჭი დგას, რადგან ნიჭი სიყვარულის გარეშე არაფერია. პავლე მოციქული თავის წერილში აღნიშნავს: „თუ მე აღამიანთა და ანგლოზთა ენებით ვლაპარაკობ, ხოლო სიყვარული არ გამაჩნია, მაშინ ვდარუხა რვალი ვარ ან ჩხარუხა წინწილა“.

„წინასწარმეტყველების ნიჭი რომ მქონდეს, ყოველი საიდუმლო და მთელი ცოდნა რომ ვუწყოდე, სრული რწმენა რომ მქონდეს, ისეთი, მთების გადაადგილება რომ შემეძლოს, ხოლო სიყვარული არ გამაჩნდეს, არაფერია ვიქნებოდი“.

„მთელი ჩემი ქონება რომ დავარიგო და ჩემი სხეული დასაწვავად გაეწირო, ხოლო სიყვარული არ გამაჩნდეს, არაფერი სარგებელი მაქვს“ (მოციქული პავლეს პირველი წერილი კორინთელთა მიმართ 13.1, 2, 3).

როგორც ვხედავთ, აღამიანის მიერ ჩადენილ არცერთ სიკეთეს დირებულება არ გააჩნია სიყვარულის გარეშე, ამიტომ ვევედრება რუსთაველი ღმერთს სიკვიდმდე მომეცი სიყვარულის ნიჭი და სურვილი.

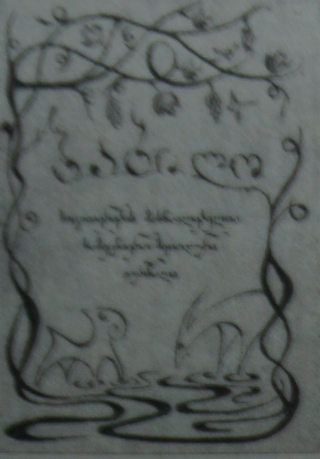
4. „შენ თანა წასაგანისა“
სტროფის ბოლოს რუსთაველი ღმერთს შესთხოვს, მომეც „ცოდვთა შემსუბუქება, შენ თანა წასაგანისა“. შოთა როცა ამტყვებინურ სათხოვარს მორჩია, საიქიოში წასაღებს, ანუ „შენ თანა წასაგანის“, სთხოვს ღმერთს, როგორც ვიცით, გარდაცვალების შემდეგ აღამიანი ყველა გვირთს სააქიოში გოვებს, საიქიოში კი მხოლოდ ერთადერთი გვირთი მიჰყვება, ეს არის მის მიერ ჩადენილი ცოდვების გვირთი და შოთაი ამ გვირთის შემსუბუქებას სთხოვს ღმერთს.

კი ბატონო, დავით აღმაშენებელს ქვეყანა და აღამიანთა ბედი ედარა და შეუძლებელია ცოდვა არ ჩაედინა, რადგან პოლიტიკა ცოდვასთან თანაზიარია, ამიტომ დაწერა „ვალობანი სინანულიანი“, მაგრამ რა ცოდვა მქონდა კაცს, რომელიც მხოლოდ აზრი იყო და „ბედი კაცთა მას არ ედარა“? მიუხედავად იმისა, რომ სხვა ბედი არ ედარა, რუსთაველმა იცოდა რომ სიციხეზე არ არის „სამთობის კარი ღია“, იგი განჯვავა მან იცოდა, რომ აღამიანში ჩადებული ღმერთი და უშმაკიც, სხეული და სული, გრძნობა და გონება, ხოლო ამ დაპირისპირებულთა ბრძოლის ასპარეზი აღამიანის გულია. გულის შეუახება, დახახათება კი ჯერ არავის მოუკია შოთას მსგავსად იგი წერს: „გული კრულია კაცისა, ხარბი და გაუძღობელი გული-კამ-კამად ყოველთა ჭირთა გობო, ლხინთა მდომელი, გული ბრძა, ურბი ხედვისა, თვით ვერას ვერ გამბობელი, ვერცა პაგრონობს სიკვდილი, ვერცა პაგრონი რომელი“. აღამიანი, რომელიც ასეთი „კრული“ გულის პაგრონიად არ შეიძლება რაიმე ცოდვა არ ჩაედინა, ამგვომ რუსთაველი მისი გულის მიერ ჩადენილ საიქიოში „წასაგან“ ცოდვთა შემსუბუქებას სთხოვს ღმერთს.

აღნიშნული სტროფი ლოცვაა ადგილობრივი ღმერთისადმი, რომელსაც ყველა აღამიანი უნდა იმეორებდეს ყოველდღე, რათა ამაღლდეს და სრულდეს თავისი თავი.

დოც. ივანე პაპიაძე

შურნალი „ბაბილო“

შობის მარტვის დაწყების წინა დღეებში ქუთაისის კუბანის რაიონის ლიცეუმში მოეწყო ახლახან შობილი შურნალი „ბაბილო“ წარდგენა, რომელსაც ესწრებოდნენ ქალაქის ზოგადსაგანმანათლებლო სკოლების ქართული ენისა და ლიტერატურის მასწავლებლები, ღირებულებები, ქუთაისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ქართული ენისა და ლიტერატურის კათედრის წევრები, დიპლომატიკის ინსტიტუტის ხელმძღვანელები, განათლების საქალაქო განყოფილებისა და რეგიონალური სამმართველოს მუშაკები, მწერალთა კავშირის წარმომადგენლები.

შეხვედრას უძღვეოდა კუბანის რაიონის ლიცეუმის დირექტორი ქნი შიდა ყანაველი, რომელმაც დამსწრეთ მთელი სიტყვიერების მასწავლებელთა სამეცნიერო-მეთოდური შურნალის დახმარებით და მწვენი ვა უსურვა მას. შურნალის დაარსება შემოხვედრით არ ყოფილა. მას წინ უძღოდა ლიცეუმის ქართული ენისა და ლიტერატურის მასწავლებელთა ხანგრძლივი, სერიოზული მუშაობა საგნის მწვენიერ პრობლემურ საკითხებზე, შიდასალიცეუმო და რესპუბლიკურ კონფერენციებში სისტემატურად მონაწილეობა, შურნალი „განთიადსა“ თუ გაზეთ „სანთელში“ თანამშრომლობა. ეს დარბაზი არის მოწვევიმ და ცხოველებული კამათის, მოხელის, სუბაბაისის, რომელიც ჩვენს ლიცეუმში წლების მანძილზე იმართებოდა „ბაბილო“ ყოველდღე ამის ლოკალი დაგვირგვინებაა, — განაცხადა მან.

ქნი შიდა ყანაველი წარუდგინა ლიცეუმის კურსდამთავრებული, ამჟამად ქუთაისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის სტუდენტი, გიორგი წურწუში, რომელმაც მხატვრულად გააფორმა შურნალი.

შეხვედრის მონაწილენი: ლიცეუმის პედაგოგიური კოლექტივი და მასწავლებელ-ახალგაზრდობა, შურნალი და მისი მკითხველი, მოწვეული სტუდენტები და ამ დონის მიხედვით ორგანიზატორები ქუთაის-განათლებლობის მიტროპოლიტის, მუხუცი კალისტრატეს ლიცეუმის მკითხველი დალოცა წმინდა დავით კონსტანტინეს სახელობის ეკლესიის მოძღვარმა მამა თაბუკი. შურნალის მოწინავე წერილები დაფრანგობით მოსწავლეობის წარმოადგინეს მონტაჟი, რომლითაც მხატვრულად იქნა განსაზღვრებული შურნალის სახელწოდების, ემბლემისა და დევიზის მიმართება. ამჟამად გასწავლავს, რომლითაც მოსწავლეთა გამოხვევა იყო დამუხტული, ყოველ უფრო აფაქიზებდა „შენ ხარ კუნაისის“ მომხიბლავი პანგები, რომლის ფონზეც ეს დონის მიხედვით მიმდინარეობდა; ხარების ტაძრის მგალობელ ვაჟი მიერ შესრულებული ამ საკალობის მხატვრულმა მთელი არსებით იქნა შექმნილი ქუთაისის მუსიკალური სიტყვიერება: „გალობა არს სხა ანგელოსთაში შემსგავსებული“ და, დემეტრე მეფის „შენ ხარ ვენახი“ რომ ფერწერაში წარმოადგინა, ამდგარი ქრისტეს საფლავთან ყინვისის მრევლის ვიზუალის წამებზე ხატებას დაიხსნა.

როსა დედაბრძანა — შურნალი „ბაბილოს“ რედაქტორი.

შურნალი „ბაბილო“ ჩემი სუთი წლის ფიქრის, იტყვის, ხატებისა და სურვილის აცხადებაა. სიტყვიერების მასწავლებლობის განსაკუთრებით შურნალი „ბაბილოს“ არსებობის შეწყვეტა (მისი რედაქციის შექმნისას მზე ვახლდით) მასწავლებლობის დასრულების ინსტიტუტის უფროსის, მადლი სამეცნიერო-მეთოდური ლიტერატურის ხელმძღვანელობის (სილით ათი წლის მანძილზე სახელმძღვანელო ახალი წიგნებით არ შევსებულ) თუ მეორეული სამსახურის გაუქმება საქართველოს მთელი იყო იმისათვის, რომ გამწვანდა და დიპლომატიკის სფეროში, ქართული ენისა და ლიტერატურის მასწავლებლებს ჰქონოდათ საკუთარი შურნალი, რომელშიც თავიანთი ცოდვისა და უპოვებლობის ქართულიადაც ვიზუალურად შექმნილიყო, სიტყვიერება, ამ სურვილის განხორციელება შესაძლებელი იქნებოდა იყო და კავშირით.

რბული, მაგრამ ღვთის შეწევნით, ყველა წინააღმდეგობა, ტყვეობა და იმედგაცრუება უკან დარჩა და ქვეყანას მოეწვინა ახალი შურნალი, რომელიც ჩემი დრმა რწმენით, სიტყვიერების მასწავლებლობა სამაგიდო წიგნებს შორის გამოირჩეულად იქნა დაიკვირებდა.

„ბაბილოს“ საფუძვლად უდევს ქრისტიანული აზროვნება, ქრისტიანული მრწამსი და მსოფლმხედველობა, რაც მის პირველსავე ნომერში თვალნათლივ გამოიკვეთა. შურნალის მიმართულების განმარტება მხატვრულად წარმოგვიდგება სათაურით — „ბაბილო“ ემბლემა — გადაშლილი წიგნზე გამოხული წმინდა ბარბადი და დევიზი — „ხუთ ამის-განი ყოველთა“ რომელიცაც საერთო იდეა, საერთო სულისკვეთება და მიზანდასახულობა მსჭვალავს.

იმის გამო, რომ შურნალის პროფილის საგანგებო განსაზღვრამ თავის დროზე აზრთა სხვადასხვაობა გამოიწვია, აუცილებლად მიმართა განმარტო: მხატვრული ნაწარმოების ქრისტიანული კვლევის აუცილებლობაზე მსჯელობა ქრისტიანულ ამბარებლობასთან დამოუკიდებლობის განსაზღვრას როდი გულისხმობს. რწმენის არჩევანი თითოეული ადამიანის თავისუფალი ნების გამოხატულებაა და მასზე შემოქმედების უფლება არავის გააჩნია. მაგრამ არსებობს უნივერსალური კანონი, რომლის თანახმადაც შემართული ლიტერატურის სწორი წაკითხვა-შეხვედრა ყველას თანაბრად მოეთხოვება, ეს კი ბიბლიური პირველწყაროს გააზრების, ქრისტიანული მწერლობის უმთავრესი არის წვდომის, მისი დოგმატიკისა და კანონის, პარადიგმულ სახეთა გაათავისუფლების გარეშე შეუძლებელია. ვფიქრობ სადავო არ იქნება, თუ ვიტყვი, რომ ორსაუკუნოვანი წყვედი არცთუ მეტი დრო აღმოჩნდა „შეხვედრის წიგნთა“ კითხვის კულტურის წარსახობად, ხენში ხის ნაყოფსავე ზეთისხილთან გასათანაბრებლად „ღვრსა“ და „წველის“ გასაივებლად. თავი იჩინა საღვთისმეტყველო საკითხების ათეისტურმა ინტერპრეტაციამ. წინაპართა თავგამებლობაში სექტიკურმა დამოკიდებულებამ, წმინდანთა ცხოვრებისა და ღვაწლის მომხმარებლობა შეფასებამ. არცთუ იმეათად იკავებს ვახსი იყო „ახლებური“, „ორიგინალური“ აზროვნება, რომლის თანახმადაც მუშაობა დედოფლის თავდადება დიდების მოყვარობად ცხადდება, აბოს გაქრისტიანება — მოძველდალატად, ზენონის მიმტყველობა — ლანჩობად, აშტო მეფის მრუშობა — სიყვარულად, გრიგოლ ხანძთელის შეუვალობა — გულქვობად, დედა ფებრიონის პრინციპულობა — ბოროტებად, განდევნილის თვითგადება — ეგოიზმად... ამკარად გამოიკვეთა გაუცხოება საღვთისმეტყველო საკითხების, ძველი და ახალი ათეისტული სახე-სიმბოლოების, სასულიერო მწერლობისათვის მკვიდრი ტერმინოლოგიის მიმართ. გარდასულ დღეთა კუთვნილებად იქცნენ ეგრეთ წოდებული „ძველი ქართული“ შექმნილი ტექსტები, არადა, თანამედროვე მწერლობა ხომ მათგანაა ამოზრდილი, მისი სახისმეტყველებითი შინაარსი ხომ მათგანაა კოდირებული... დასამალი არ არის, რომ ამ ფესვებს ნებსით თუ უნებლით მოწვევნილი მკითხველისათვის გაუგებარი რჩება, რატომ უწოდა გურამ დონანაშვილმა თავის ცნობილ რომანს „სამოსელი პირველი“, რატომ მაინცდამაინც მწვენი ცხენის მხედრად წარმოუდგა სულთმობრძე თამარ შერვაშიძეს თარამ ემზარი, ან ათი ქალწული რად ელოდება ასე სულმოუთქმელად ერთადერთ სიძეს გალაკტიონის ერთ-ერთი ნაწარმოების მიხედვით...

ჩვენს ლიცეუმში ამ მიმართებით ძალზე საინტერესო მუშაობა მიმდინარეობს. შურნალში წარმოგვიდგინა ავტორთა: მაკა და ზარანდის, ეკა მხეიძის, ირმა შიშინაშვილის, ბელა დურგლიშვილის, ნანა ცანავას, ქეთევან ჭოღოშვილის ნაშრომები ამის მკაფიო დახატურება.

დიდი მადლობა მინდა გადაუხადო ქუთაისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის რექტორს, ბ-ნ ავთანდილ ნიკოლეშვილს, რომელმაც გულწრფელად გამოხატა თავისი თანადგომა ჩვენი წამოწყების მიმართ, უნივერსიტეტის გამომცემლობის გრიფიც უყოყმანოდ მოგვანიჭა.

„ბაბილო“ რესპუბლიკის თითქმის ყველა რაიონის მივანწვდინეთ. ჩემი სურვილია, იგი მთელი საქართველოს კუთვნილებად იქცეს, ამიტომაც ჩვენთან თანამშრომლობას ვთხოვ ყველას, ვისაც ამის სურვილი ექნება.

შურნალი „ბაბილოს“ ღირსებებსა და ნაკლოვანებებსზე ისაუბრებს პროფესორებმა: ავთანდილ ნიკოლეშვილმა და ტარიელ ფურცკარაძემ, დოქტორებმა: ომარ გვეტაძემ და ზენონა კიკვიძემ, განათლების რეგიონალური სამმართველოს უფროსმა ქეთევან კიკიაძემ, ენის სახელმწიფო პალატის რეგიონალური განყოფილების უფროსმა მერაბ ამბროსიძემ, შურნალი „განთიადის“ მთავარმა რედაქტორმა ავთანდილ ფურაშვილმა, შურნალი „განთიადის“ განყოფილების გამგემ მადეა ჩოგოვაძემ, პოეტმა ზაალ ებანიძემ, გაზეთ „განთიადის“ რედაქტორმა დიდი აბაღაძემ, კუბანის რაიონული ლიცეუმის პედაგოგებმა: ბელა დურგლიშვილმა, ნანა ცანავამ, ლტოლვილთა სკოლის სიტყვიერების მასწავლებელმა ქეთევან ჭოღოშვილმა. (იხტყვება შემოკლებით) **მარინა შაქვია**

გაზეთ „ქართული“ ხედაქცია

მეორეჯერ „ქართული“ გილოცავთ ახალ 2002 წელს. ღვთის წყალობა არ მოგკლავთ. შობის მადლით, ჯანისა და გონის ხიბრთვით გველოთ შემოქმედებით გაზეთ და გვეკეთებინოთ ქართული საქმე.

ნაციონალური მენეჯერული კვლევით მომზადებული პოპულარობა გამხდარიყოს თქვენდამი დიდი სიყვარულის მეტ ზური ქართულის საქართველო!

თქვენი გაზეთისადმი ჩემი ყურადღება განაპირობა სიტყვამ ქართულმა, მხოლოდ იმ ინტერპრეტაციით, რომ თქვენდამი მოწვევნილი ჩემი წერილები არ იქნება სამეცნიერო-კვლევითი ხასიათის, რადგან თქვენი გაზეთი სკოლებსა და ლიცეუმების ინტერესებსაც მთიაცავს. ამ ორგანიზაციაში ხელი მიუწვევდით მასწავლებლებსა და მასწავლებლებს, მსურს გაეცნოთ მრავალთაგან იმ მასწავლებელთა ნაზრევს, რომლებიც ქართულ ენის გაკეთებულ მიცემულ თავისუფალ თემაზე მუშაობის დროს, თუ როგორ ფიქრობენ, ეძებენ, აფასებენ, ქმნიან და სწამთ, რომ საძირკველშივე, ჩადუნებულ საჯილდო ქეთავან ამოშენებული კედელი არა თუ ძნელად, არამედ საერთოდ არ წაიქცევა... მათ მომავლის ჯერით, მისთვის და მათთვის იხინი მშვენივრად ითავსებენ დღევანდელი ცხოვრების აუკარვს და თავისებურად განსჯიან...

იქნებ, თქვენს გაზეთში გამოიძენოს გვერდი, სადაც მათაც დაეთობა ადგილი თავიანთი პოზიციის გამოსახატად... (მიმანია, დიდად შევეწყობთ ხელს ქვეშაობისთვისაც, სავალი იმ გზის მოძებნაში, რომელიც ტარდამდე მიდის...)

ახიზრებად არ ჩამომართვით, ეს ჩემი სუბიექტური აზრია, თუ ობიექტურობაში გასხვიონ-ნდება, თავს ბედნიერად ჩავთვლი.

წინასწარ ვიხდით მადლობას.

მამა ხაჭაპურიძე
ი. იცხელის სახელობის გიმნაზიის ქართული ენისა და ლიტერატურის მასწავლებელი

გულისყურით ვავეცანით ქალბატონ მაიას მიერ გამოგზავნილი თქვენს ამჯერად ვებქვადვთ ერთს — იცხი, რატომ ვიცი? შევეცდებით დანარჩენებით გამოვაქვეყნოთ.

ბუნებით საკმაოდ მხიარული ვარ, იშვიათად მეუფლება მელანქოლია, მიუხედავად ჩემი მხიარული ბუნებისა მეც მიგონია, მაგრამ ეს იმდენად პირადულია, რომ მინდა მიგზემ ჩემი ცრემლებისა ჩემში დარჩეს.

ახლა კი მინდა გაიზომოთ ერთი შემთხვევის შესახებ, ამ ბოლო დროს ძალიან დაძაბული ვარ, ძალიან განვიცი საქართველოში მიმდინარე პროცესებს. განსაკუთრებით იმიტომ ველავ, რომ ჩვენი სკულენგობა ასე აქტიურად ჩაება ამ მოვლენებში. ამან კი რაღაც ვარკვეული იმედი მომცა. იმედი იმისა, რომ ჯერ კიდევ ვცოცხლობთ, ჯერ კიდევ ვარსებობთ, ესე იგი, არ გადავვარდებულვართ, მგრის მიერ ასე უხვად შემოგდებულ ნარკოტიკებს თუ პორნოფილმებს ჯერ კიდევ არ გადაუჯიშებვართ, ჯერ კიდევ ქართველები გვქვია და საქართველო გვცხვია.

იცით, რატომ ვიცი? რამდენიმე დღის წინ წავიკითხე, რომ „კვირის პალიტის“ კორესპონდენტი კოდორის ხეობის სწვევია და ჩვენს პარტიზანებთან ერთი დღე გაუგარებია. ხეობის გვირ დამცველებს, თურმე, აფხაზი სეპარატისტები სოხუმსა და გავრამი ბინებსა და დოღარებს შეჰპირებიათ, ოღონდ სეპარატისტული მთავრობა აღიარეთო. რამდენჯერმე ისიც უთხოვიათ, კოდორზე აფხაზური დრომა აგვამართინეთ, მხოლოდ ფოტოს გადავართეთო, მაგრამ სულ დედის ვინების გადავართეთო. კოდორის ხეობის დამცველ სვან ვაჟაკებს განუცხადებიათ: სისხლის უკანასკნელ წვეთამდე ვიბრძობებით, ხაგზე ვვაქვს დაფიცებული, სანამ ერთი სვანიც ცოცხალი იქნება, კოდორის ხეობა ჩვენი იქნებაო. ამ სტრიქონების წაკითხვისას ცრემლებით ამევსო თვალები, ეს შუების, სამიამის ცრემლები იყო. მადლობა უფალს! რომ საქართველოს ქართველები შემოუნახა, რომ კიდევ გვეყავს ვაჟაკები, გვირები, სამშობლოს მოყვარულები, თავისი მიწის დამცველები.

სკოლაში რომ მივდივარ, ხშირად გავცქერი ბაგრაგის გაძარს და ვფიქრობ ჩემთვის, თუ რა დიდი შეცდომაა ჩვენგან დამცველი ან მგერი მართლაც მოგვერია, თორემ როგორ შეიძლება, რომ თუკი ეს გაძარი, რომელი ჩვენს ქალაქს თავზე დასცქერის ჩვენი იყოს და ის გაძარი, რომელიც ბედაშა აგებული — მგრისა.

ბაგრაგის გაძარიც და ბედის მონასტერი განა ბაგრაგ III მიერ არ არის აგებული? განა თავად მეუფე ბაგრაგ ბედაში არ არის დაკრძალული? განა აფხაზეთი საქართველო არ არის? განა ჩვენი მეუფები ასე არ იწოდებოდნენ: „მეუფე აფხაზეთი, რანთა, კახთა“ და ა.შ. მაშ რა გვჭირს? რატომ ვიქცევით მგრებად? რატომ ვერ შევივსეთ, რომ ჩვენი უვიციობითა და უგზური საქციელით სხვის წისქვილზე ვისხამთ წყალს. ჩვენმა მგერმა დიდებულად განახორციელა „გათიშე და იბაგონეს“ იმპერიული პრინციპი და შედეგიც სათანადო მიი-

იცი, რატომ ვიცი?

ანათა. აღმუვლებულმა და გამაგებულმა მგლებმა ჯავრი მოხუც მგელ გოგამზე იყარეს და დაფლითეს. ასეთი ყოფილა მგლური ბუნების კანონი და მორალი.

ამას წინათ წავიკითხე — ერთი ფრანგი გურისტი მცხეთის ჯვარს სწვევია და აღწრთოვანებული მისი ხილვით, თურმე ხელებით ვეფრებოდა და ვალერსებოდა უძველესი გაძრის კედლებს. მეორე უცხოელი კი გვლათის კედლებს კიცილია თუკი გადაშობილი ჩვენს გაძრებს და მონასტრებს ეფერებოდა და ესაუთუებოდა, ჩვენ რაღა გვემართება დალოცვილებო, ჩვენი მოვეფეროთ ჩვენ ქვეყანას.

ეს ჩვენი მთავრობის წევრები ასე გააფთრებით რომ იბრძვიან სკამის გულისთვის, ასე რომ ებრძობათ აფხაზეთისა და სამაჩაბლოს შენარჩუნებისათვის, განა დღეს ასეთ დღეში ვიქნებოდით? სისხლითა და ცრემლით დაიგბორა მთელი საქართველო. თუმცა, ჩვენში წესია, მამაკაცმა არ უნდა იგროს, ცრემლი ქალის ხედავია, გირიან ქართველი დედები, გაძრის ქართლის დედაც, ქვიობიან უცხოეთში გადახვეწილი სამშობლოს მონასტრული ქართველები.

ღვთისმშობელო! შენი წილხვედრია საქართველო, დაიფარე, შენი მადლიანი მოწყალების კალთა გადააფარე. აკმარე ამდენი განჯვა და ვაება. აკმარე ქართველ დედებს ამდენი ცრემლი, მოუვლინე საქართველოს მეფე-მგრონი რათა განკურნოს ერის დაწყლულებული ორგანიზმი, აყვავოს და აღლორძინოს მამული. დმერთო! ნუ ააგირებ ქართლის დედას, დეე, ამიერიდან სულ შეუბის და სიხარულის ცრემლი აფრქვიონ ქართველებმა... მე ახლაც ვიცი და ხომ მიხვდით რატომაც ვიცი?

ნაბა შაჰლავაძე
ქუთაისის იცხელის სახელობის გიმნაზიის X კლასის მასწავლებელი

საქართველო

სიტყვათა პლურალური, ანუ ენის მარჯალობა

შოთა
ჩიგივირის
გახსენება

გამოჩენილი მეცნიერი მრავალმხრივ სა-
ზოგადოებრივ-ორგანიზაციულ სამუშაოს
ასრულებდა. ის იყო ენათმეცნიერების
დარგში დოქტორის ხარისხის მონი-
ჭვებული საუნივერსიტეტო სპეციალი-
ზებული საბჭოს თავმჯდომარე, რეს-
პუბლიკის მეცნიერებათა აკადემიის
საბიბლიოთეკო საბჭოს თავმჯდომარე, სა-
ქართველოს ისტორიის წყაროების კო-
მისის თავმჯდომარე, რამდენიმე სარე-
დაქციო კოლეგიის წევრი. მისი მეცადინე-
ობებით დაარსდა თბილისის უნივერსი-
ტეტში ტოპონიმიკური კვლევის ცენტრი.
საგანგებოდ უნდა აღინიშნოს შ.
ჩიგივირის ქუთაისში მოღვაწეობა. იგი
ქუთაისის სახელობის პედაგოგიურ ინ-
სტიტუტში კითხულობდა ლექციებს, იყო

გელათის სახალხო აკადემიის რექტორი.
ქუთაისლებს მუდამ ემახსოვრებათ მისი
სტუმრობა პოეტ-აკადემიკოს ირაკლი
აბაშიძესთან ერთად. იგი არასოდეს ტო-
ვებდა უყურადღებოდ ქუთაისლების მოწვე-
ვას და ყოველთვის აქტიურად მონაწი-
ლეობდა მნიშვნელოვან ღონისძიებებში.

განსაკუთრებით მასსოვს, როგორ გვეწე-
ვია თებერვლის თოვლიან დღეს, რათა მო-
ნაწილეობა მიეღო პედაგოგიურ ინსტიტუტში
აკად. აკ. შანიძის დაბადების საიუბილეო
თარიღისადმი მიძღვნილ კონფერენციაში.

აკად. შ. ჩიგივირი იმ ტიპის მეცნიერი
იყო, რომელიც არავისთვის არ იშურებდა
თავის დიდ ცოდნას. ამიტომ იყო ასე მრავ-
ალრიცხოვანი მის შეგირდთა წრე. ბედნი-
ერი ვარ, რომ ერთ-ერთი იმათგანი მეც ვარ.
დღეისა ტკივილი დღეს, რადგან ბ-ნ შ.
ჩიგივირის შესამკობად მოხმობილი ეპითე-
ტები წარსულ დროში გადავყავს და ნალ-
ვლიანად ვიხსენებ არც თუ შორეულ წარ-
სულში მასთან შეხვედრის ბედნიერ წუ-
თებს.

აკადემიკოს შ. ჩიგივირის სიცოცხლე
გრძელდება მის დიდებულ ოჯახში. მის მშვე-
ნიერ მეუღლესა და მეგობართან, რუსულან
ბოკერიასა და ღირსეულ შვილებთან, შვი-
ლიშვილებთან ერთად.
ქელს ვიხრი მისი ხსოვნის წინაშე და
ულრმეს მადლობას ვწირავ ყველაფრისათ-
ვის.

დოქ. მარინე ქაცარავა

წვიმის გამოხატველი ლექსიკა ქართულ
სალიტერატურო ენაში და ქართველურ დიალექტებში

წვიმა ქართული ენის განმარტებით ლექსი-
კონში ასე განმარტება: წვიმა (წვიმისა) 1. ატ-
მოსფერული ნალექი, რომელიც წყლის წვეთების
სახით ეცემა დედამიწაზე. მაგალითად:
„ხშირად მოხეთქილს წვიმასა
სიპისა აქვის ღარები“.

(ვაჟა-ფშაველა)
„მოვიდა წვიმა, წვიმა წკრილა...
დასტოვა ცრემლი და ჩაიარა“.
(მორის ფოცხიშვილი)

2. რთული ფუძის მქონე შემადგენელი ნაწი-
ლი (ქარ-წვიმა, ნამ-წვიმა). მაგალითად:
„გავხედე; თრთოდნენ ქარ-წვიმის ხმაში
ქუჩები, ბევრჯერ გადანათელი“...
(ლალო ასათიანი)

წვიმს ზნა კი ასეა განმარტებული ქელგ-ში:
წვიმს - წვიმა მოდის გადაუღებლად.

ძველ ქართულ ენაში წვიმის მნიშვნელობით
ნაირგვარი ფორმები გამოიყენებოდა. სულხან-
საბა ორბელიანის ლექსიკონის მიხედვით: წვიმა
- შხის შარავანდელი მიწითა და წყალთაგან
აღიღარ ცვრთა შერთავს ღრუბელთა და ღრუბელი
ველარ დაიტევს ჩამოადნენს წყმათა
წყმათა სახელნიცა განიყოფებანი:
ცუარი არს სინოტივისაგან ჰაერისა უღ-
რებულად მოსული ღამით და დიდულ ფურ-
ცელზედ მდგარი.

ნიფი არს ცვარის უმცირესი ნაწილი და ღუ-
აფი ცვარისა უდიდესი.

თქორი არს წყმა წვლილი და კაცთაგან ძნი-
ად სახილავი.

თქეში უხსოსი თქორისა, ვითა აღნაყარი რა-
მე.

ფრუტი არს თქეში ნისლოვანი, ანუ „ნისლი-
ანი თქორი“.

ფმურტილი არს ფუტისა უდიდესი და უფ-
რისად ნისლოვანი.

დეღამა არს წყმა დიდი და გვიან მომდ-
არებული.

ისხარი წყმა სწრაფი და ადრე მომდარებული.
ლოღო არის „წყმა დიდი და დამაბნელებელი
და ღვაროვანი“.

ქარიშხალი არს ქარნარევი ძლიერი წყმა.
შხაპი არს ანაზდი და ჩქარი წყმა.

ს.ს. ორბელიანი გამოყოფს წვიმის თერთმეტ
სახეობას, ანუ სახელს. აქედან თანამედროვე ქარ-
თულ სალიტერატურო ენაში მნიშვნელობა შეც-
ვლილია ცუარი, იგივე ცვარი, რომელიც წვი-
მის მნიშვნელობით დღეს საერთოდ არ გამოიყე-
ნება და სიტყვა ქარიშხალი, რომელიც თანა-
მედროვე ენაში ქარის სახელია. ასევე შეიძლება
ითქვას წვიმის სახელზე შხაპი. იმ მნიშვნე-
ლობას, რასაც ადრე შხაპი შეიცავდა, დღეს
მისგან განსხვავებული ფორმები გამოხატავენ,
როგორცაა „შხაპუნი“ და „შხაპუნა“ (წვიმა).
უდავოა, რომ თანამედროვე შხაპის (აბაზანის)
მნიშვნელობა, ძველი წვიმის სახელწოდება შხაპი-
საგან უნდა მომდინარეობდეს.

თანამედროვე ქართულ სალიტერატურო ენა-
ში თვითონ მოქმედების, ანუ ატმოსფერული ნა-
ლექის, წვიმის მოსვლაზე ჩვეულებრივ იტყვიან
წვიმს, მაგრამ არის სინონიმური ფორმები, რო-
გორცაა:

ცრის, ე.ი. წვრილად წვიმს. მაგალითად:
„ღამეა, ცრიან წვიმის წვეთები“...
(ნ. ჯანჯავაძე)

გვხდება ასევე ფორმა ფინფლავს (ფინფლავს)
- წვრილად წვიმა, ცრა (წვიმისა) - თქორვა
(ქველ), ხოლო სახელი ამ ზნის მოქმედებისა -
ფინფლი - წვრილად წვიმა - თქორი. მაგალი-
თად:

„უხმოდ მიჰყვებოდა კონსტანტინეპოლის შფო-
თიან ქუჩებს [ნიანი] ოდნავ ფინფლავდა...“
(კონსტანტინე გამსახურდია)

წვიმის მნიშვნელობით გამოიყენება სიტყვა ავ-
დარი - ცუდი დარი, წვიმიანი ამინდი, წვიმა
(ქველ) მაგალითად:

„ქარ-წვიმა იყო, თუ სროლა ისრის
სამაგალითოდ შენაქუჩების
მე მოვიარე საყდრო ნისლში
დედქალაქის ყველა ქუჩები“.
(ლალო ასათიანი)

არის სიტყვები, რომლებიც წვიმის როგორცაა
გამოხატავენ და ცალკე აღებული ორ მნიშვნე-
ლობას შეიცავენ. მაგალითად, სიტყვა „თავსხმა“
იგივეა, რაც დიდი, კოკისპირული წვიმა (ქველ)
- მაგრამ ცალკე აღებული აღნიშნავს, რომ წვიმს
და თანაც კოკისპირულად.

წვიმის სახეობები:

გერილი - წვიმა, რომელიც წამოუშენს და
მალე გადაიღებს (ქველ).
კოკისპირული (წვიმა) - დიდი წვიმა-თავსხმა
(ქველ).

შუფუნა (წვიმა) - ნელი და ხანგრძლივი (წვი-
მა), მქონე მნიშვნელობით შუფუნა - მშვენიერი
მოციმციმე, მარწყვანო (თვალუბა) (ქველ).
მანძახი - ხანგრძლივი, უსიამოვნო წვიმა და
სიცივე, ტყაპი, ტალახი (ქველ).

განსხვავებული მრავალფეროვანი და საინტე-
რესო ფორმები დასტურდება ქართულ დიალექ-
ტებში. სახელდობრ, ლეჩხუმურში გვხვდება ასეთი

სიტყვები:

ფეჟი - ფელეთი, კოკისპირული წვიმა;
ფეჟი - ძლიერი წვიმა, მფლავი;

მეჯეში - ძლიერი კოკისპირული წვიმა. თუ-
ცა, მქონე მნიშვნელობით ნალექისაგან ზოტა-
ნილ შლამს, ნაჯაოსაც აღნიშნავს;

წუმა (სიხვე როგორც გურულსა და იმერულ-
ში) ლეჩხუმურში ნიშნავს წვიმას. წუმ - წუმს
(ალ. ღლონტი);

იმერულ დიალექტში გვაქვს ფორმები ფე-
თი-ფეთა (ფეთისა) - კოკისპირული (წვიმა) -
ზღველა, ტუჭუნა - შუფუნა (ქველ);

ზემო იმერულში რეში - დიდი წვიმა, თავსხმა,
რეშეა, დარეშეა - დიდი წვიმა (ალ. ღლონტი).

კახურში გვხვდება განსხვავებული ფორმა
სხველურტი წვიმა, წვრილი წვიმა, თქორის მნიშ-
ვნელობებით.

ქიზიურ დიალექტში წვიმის აღნიშნავი
ფორმაა ფაფუნი. მისი ერთი მნიშვნელობაა სხმა,
მქონე სმა (ალ. ღლონტი).

ფშაურში გვაქვს ფინფლა - წვრილი წვიმა.
ფერვილდული ფორმა წიმა აღნიშნავს წვიმას.
გურულსა და ზემოკახურულში აღნიშნავს
ტერმინს სოროტი წვიმა, რომელსაც თხელ
წვიმას ეძახიან (ი. ტყონ).

წვიმის აღნიშნავი გურული ლექსიკა მი-
დარია ერთი და იმავე მოვლენის აღმნიშნავი
სინონიმური ფორმებით, ასევე მრავალფეროვ-
ანია ამგვარ ფორმათა წარმოება.

წვიმა--წუმაა. მცირე წვრილი წვიმა
ფინფლი, ლიფლი (სახა: ლეშხი), წინწყლი
წვიმა, ფუთქი/ფუნთხი წვიმაა. იგი ნიადაგს
საკმაოდ ვერ ასველებს.

მცირე წვიმის მოსვლა წამოფუტქვა, წა-
მოწინწყლია, წამონტქორვა, წამო-
შაშხუნებაა. წვრილად გაწვიმებაზე იტყვიან:
შხეფს (შდრ საბა: შხაპი), ფეინტლავს,
ფუნხავს, ფუთქავს, ტყუშპლავს,
შხამპლავს, წინწყლავს.

არასაკმაოდ გაწვიმება მიწის მოღაშებაა. გა-
ზაფხულის შუფუნა წვიმა საფურცლები წვი-
მაა, ბალახის მოსაფინი წვიმა - სკინიანის წვი-
მაა. გადაუღებელ წვრილ წვიმაზე ამბობენ: „ღა-
პატიფუტქვილი“ წვიმსო. ნისლიანი წვრილი
წვიმა ფეიბი წვიმა, ფეიბინია.

ძლიერი კოკისპირული წვიმა თხრიში-
ნი/თხროში (შდრ. საბა: თქეში - ღვარშალი
ზღვარდალი, ლეზმა/ლემა, ღვართქაფი/თვარ-
ქაფი, ღამშვეული წვიმაა.

ქარიან ამინდში ძლიერი წვიმა მოქნულია
(ზ. ტულუში).

საყურადღებოა მეგრულსა და სვანურში და-
დასტურებული წვიმის გამოხატვითი ლექსიკა.
მეგრულში ცუდ, წვიმიან ამინდს, ავდარს ხან-
დარა პქვია: მუ ხანდარა რე (რა ცუდი ამინ-
დია“).

წვიმა ჭვიმაა. ჭვიმს „წვიმს“. არსებობს
განსხვავებული ფორმები: მოჭვიმუა - წვიმა.
ჭვიმს - „წვიმს“.

წვრილად წვიმა, ცრა მეგრულად ქორუა (ც-
ელიაფი, „მეგრულ-ქართული ლექსიკონი“).

ნიტაფი, ნეტაფი - ნიფი, ნიფვა, წვეთვა,
შდრ. თქერი, თქერვა, თქორი.

ფეჟი ჭვიმა, გელთცუნელი ჭვიმა - შუფუნა
წვიმა.

ცეზაფი - ფინფლი, თქორი, ფინფლი, წვრი-
ლი წვიმა.

ხელეღური - ისხარი, მაგარი წვიმა, ღლო-
ფო (პ. ჭარაია, „მეგრულ-ქართ. ლექსიკონი“).

მერენი - ქარამოტი, ქარიშხალი, დაუღვა-
რი წვიმა.

ჭოროფა - ხშირი წვიმიანობა, ზედმეტი ნეს-
ტი.

ზღვარზღვალი--ზღველა, ფეჟა - კოკის-
პირული წვიმა (ც. ელიავა).

სვანურში წვიმის აღმნიშნავი სიტყვა-ფორ-
მების მოძიებისას ვ. თოფურიასა და მ. ქაღა-
ნის მიერ გამოცემულ „სვანურ ლექსიკონს“
(2000წ) დავეყრდნობით. აღმოჩნდა, რომ ამ მნიშ-
ვნელობის ლექსიკური ერთეულები სვანურში
უხვად არაა. წვიმის სახელებიდან აქ ძირითა-
დად განარჩევენ შუფუნა წვიმას ვაველით რამ-
დენიმე ფორმას:

ხატჩხე (მალსხუმური); ახუნხხე (მალსხუ-
მური); ხაუჩხე (ლაშხური); ამხაუჩხე (ლურ-
ტხური) - აწვიმს.

მიშარე (რამ) მალსხუმური მიშარე-რამ
ლაშხური, შიშარე-რამ) ლენტხური -
შუფუნა წვიმა. შიშარე აწვიმს ვაველად მალ-
სხუმური) - იმ დღეს შუფუნა წვიმა მიწის
ქინილით მიშარად მალსხუმური მიშ-
პაროდ ლაშხური მიშაროდ ლენტხური.

ქართველური დიალექტური მასალის წარმო-
ჩენას პრაქტიკული მნიშვნელობა აქვს კრძალ
მეცნიერთა მიერ გამოკვლეული ფორმები მწერ-
ლებს სალიტერატურო ენაში უდიდეს დამატე-
როს.

მარინე აბულაძე
ქუ ფილოლოგიის ფაკულტეტის
IV კურსის ბტელეტი

სწორი წყვილები

მოვსტაცე თუ მოვტაცე?

თანხმონით დაწყებული ზმნის ერთ ფორმაში ზოგჯერ თავს იყრის ორი
თავსართი. ეს ხდება პირველი სუბიექტური და მეორე ობიექტური პირების
შეხვედრისას: მოვსტაცე მე მას ის. პარალელურად გვხვდება მოვტაცე მე
მას ის. დღეს გამარტივებული ფორმა უფრო გავრცელებული და მას უნდა
მიენიჭოს უპირატესობა (თანამედროვე ქართული სალიტერატურო ენის ნორ-
მები). ასევე:

მცდარია:

- მივსწერე
- ვკითხე
- მოვსტხოვე
- შევსწიველე
- შევკპირდი

მართებულია:

- მივწერე
- ვკითხე
- მოვსტოვე
- შევწიველე
- შევკპირდი

იმ შემთხვევაში, როცა ზნა ბოლოვდება მეორე სუბიექტური პირის -ს
ნიშნით და ობიექტური პირის მრავლობითობის მაწარმოებელი -თ დაერთვის,
მიიღება -სთ კომპლექსი: გიგზავნისთ, გაქებსთ... აგრეთვე ინვერსიულ ზმნებში:
გვაკვსთ, გაქვსთ, გქონდესთ, გმართებსთ...

თანამედროვე სალიტერატურო ქართულს ახასიათებს მიდრეკილება ამ -სთ
კომპლექსის გამარტივებისა -ს -ს ამოღებით. დასახელებულ ფორმათა პარალე-
ლურად გვხვდება: გიგზავნით, გაქებთ... გვაკვთ, გაქვთ, გქონდეთ, გმარ-
თებთ... დღევანდელი სალიტერატურო ქართულისთვის ეს ფორმები უფრო
ბუნებრივია.

ასევე მისაღებია გამოთქმები: ღმერთმა ნუ მოგიშალოთ! ღმერთმა გა-
ცოცხლოთ! ...გაგიმარჯოთ, ...გადღებდეთ...

რუსულან სალინაძე

